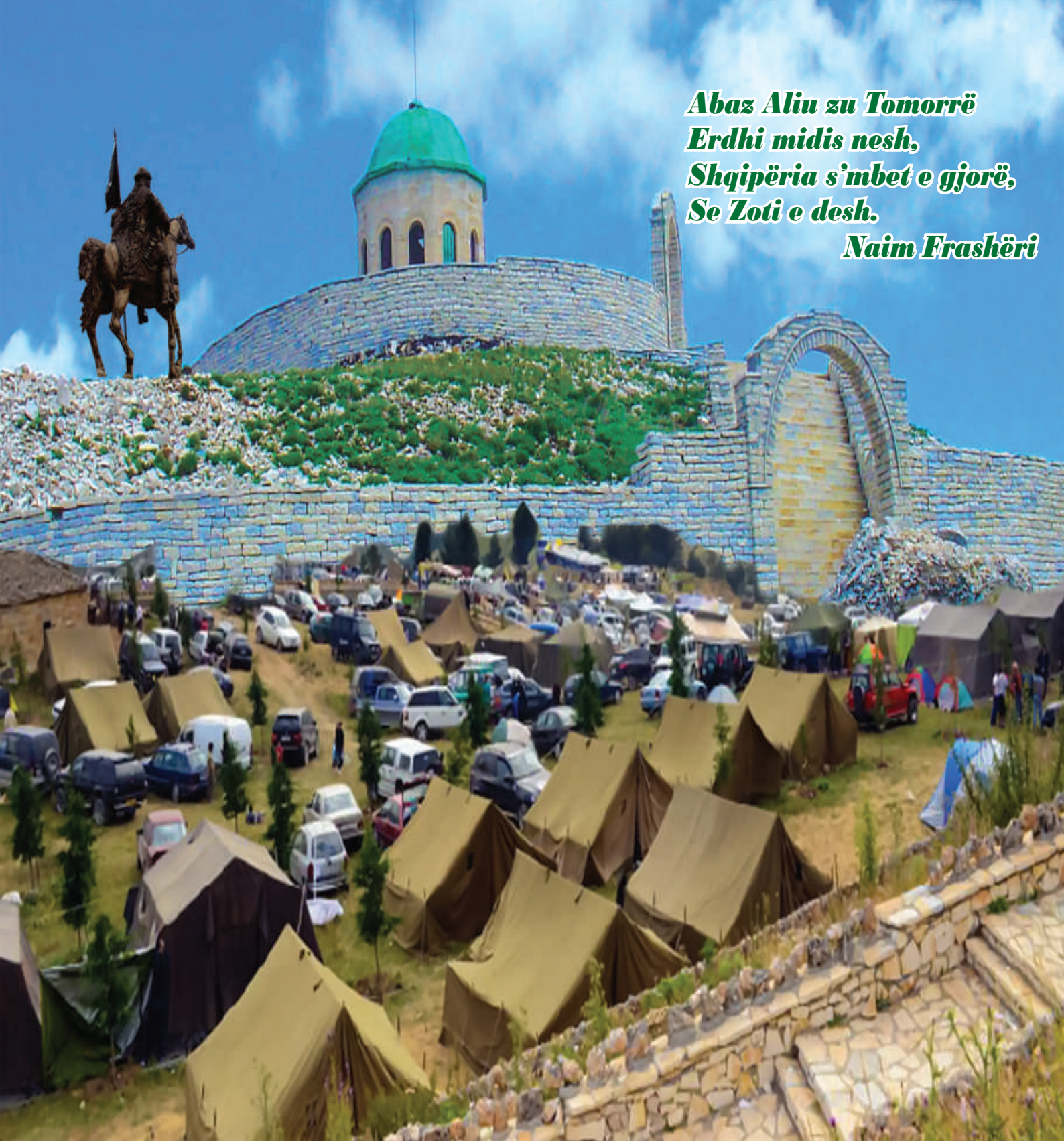

URTËSIA

REVISTË FETARE SHOQËRORE ARTISTIKE
BOTIM I SELISË SË SHENJTË TË
KRYEGJYSHATËS BOTËRORE BEKTASHIANE
NR.139 GUSHT 2020

*Abaz Aliu zu Tomorrë
Erdhi midis nesh,
Shqipëria s'mbet e gjorë,
Se Zoti e desh.*

Naim Frashëri

REDAKSIA:

KRYEREDAKTOR

Syrja Xhelaj

REDAKTORË

Nuri Çuni

Kujtim Boriçi

KORRESPONDENTËT

Ali Spahiu - Zvicër

Përparim Kapllani - Kanada

Eliton Pashaj - SHBA

Agim Cani - Gjermani

Enea Muhameti - Itali

KONSULENTË

Arian Leka

Zenel Anxhaku

Blerina Harizaj

Agim Zeka

Xhevdet Shehu

DESIGN

Studiograf "A&N"

**SHTYPET NË
SHTYPSHKRONJËN**

"Urtësia

Bektashiane"

Gusht, 2020

Tomorri: Historia dhe krenaria jonë

Koherencë shpirtërore pandemie. Skenografi e Kzytmë, lëkundje ekzistence jete. Shpresë, Zoti, vendet, tempujt e shenjtë. Lutje, profecie, për jetën...

Dhuro gjak, shpëto jetë!

14 gushti i këtij viti, ishte një ditë krejt e veçantë, për dhjetëra besimtarë bektashianë e miq të tyre, pasi në kuadër të nismës “Dhuro gjak, shpëto një jetë”, erdhën në mjediset e Selisë së Shenjtë Bektashiane në Tiranë për të dhuruar gjak në ndihmë të pacientëve në nevojë.

Faqe 8-9

Dita e ashures në Selinë e Shenjtë

Besimtarë dhe dashamirës të bektashizmit, që në **B**orët e para të 1 shtatorit, ishin në Selinë e Shenjtë Bektashiane në Tiranë, në ceremoninë tradicionale të Ashures, që u organizohet pas ditës së dhjetë të agjërimit të Matemit, në kujtim të 72 martirëve të Qerbelasë.

Faqe 11

Në vitin e Naimit

Bashkëbisedimi me botuesin Mehmet Gëzhilli më befasai me punën e palodhur në më shumë se dy dekada për përgatitjen e ekspozitës për Naim Frashërin, Natyrshëm e me emocion, ne shkuam te Kryegjyshi Botëror i Bektashinjve, Haxhi Dede Edmond Brahimaj...

Faqe 13

Dialog që vazhdon në vite

Cdo dhjetë gusht, ata mbledhen së bashku, në kuvendimin e tyre me baba Rexhebin. Janë besimtarë bektashinj, ndjekës të Haxhi Bektash Veliut, të cilët në të shumtën e rasteve, janë futur në brigjet e tarikatit mistik...

Faqe 18-19

Tomorri: Historia

Ferdinand Samarxhi , Mjeshër i Madh
.....

Koherencë shpirtërore pandemie. Skenografi e zymtë, lëkundje ekzistence jete. Shpresë, Zoti, vendet, tempujt e shenjtë. Lutje, profecie, për jetën. Patos shpirtëror, i pa ndalur. Qindra mijë njerëz, pelegrinë, nga të katër anët e botës, si nostalgji, që vinin përtej viseve të llirisë Veriut, Jugut, vendeve skandinave, helene e përtej, ngjiten malit, si ngazëllim, si dikur, për Apolonin.

20-25 gusht 2020, pelegrinazh në kohë pandemie. Historia, ritet dhe aktiviteti që u zhvillua nën masat e sigurisë. Dede Edmond Brahimaj, ndjek aktivitetin gjatë gjithë ditëve të pelegrinazhit.

dhe krenaria jonë

Gjenezë e ndritur... Shqiponja, majë malesh epike, fluturoj gjithnjë lartë, siç tha Papa Françesku, 24 shtator 2014, në vendin e nënës Terezë, Shqipëri, me besimin tek Hyu, u valëvit më shumë edhe pse rrebeshe, luftëra dhe invadime të shumta popujsh, kaluan nëpër të. Megjithëse të vegjël, të pa barabartë, u përgjakëm, por kurrë nuk u përulën. Shqiponjën në flamur, e ngritëm si Zeusi, në kohët mitike, gjithnjë për fitore...

...Tomorri, tempull i lashtë, nis nën një gurrë mitologjike dhe ngjitet deri në thellësi të shekujve, ku vështrimi i studiuesve, nuk arrin dot. Emri i tempullit të lashtë, Dodonës Pellazgjike, sot Tomorrit, dokumentohet mjaft herët, që në agim të shkrimit të poemave Homerike. Eskili, shekulli V p.e.s. tek "Prometeu i lidhur", fq. 800, thotë "... Kur ju të keni arritur në Tokën e Molosëve, të Dodonës së Sipërme, ka një Orakull të Jupiterit Thesprot ...". Në librin VI, VII ai shprehet se Tempulli i Dodonës, gjendet në majë të një mali të lartë, që është Tomorri i sotëm."

Historianët, studiuesit e gjuhësisë, toponimisë, arkeologjisë, mendojnë dhe e mbështesin tezën, se Dodona mëmë, ka qenë në Tomorr dhe bijat e saj në Janinë, Volos, Selanik dhe Itali. Dodona Pellazgjike mëmë, në Tomorrin e Shqipërisë. Emri dhe historia e tempullit të malit të Tomorrit, është e pandarë nga emri dhe historia e Dodonës, e cila është Orakulli i Zeusit. Homeri në poemën "Ilida" thotë: "O Mbret Zeus, Dodonës Pellazgjike që banon larg duke sunduar Dodonën (Tomorrin e sotëm) që e rrahin dimra të rëndë e të egër. Këtu Zeusi deshi të ndërtohet Faltorja më e vyer për njerëzinë, Orakullin e Tij, Dodonën Pellazgjike". Herodoti që e ka vizituar këtë tempull, kur flet për profecitë e Dodonës, priftëreshat e tempullit në librin e tij thotë: "Dodona, faltorja e saj, ka qenë më e vjetra, nga gjithë të tjerat, dhe më e para. Tempulli më i lashtë mbi dhe". Sami Frashëri shkruan se: "... edhe në kohët më të lashta, të qytetëruara të Greqisë, tempulli i famshëm i Dodonës që ndodhej në Epir, ishte dhe u përkiste pellazgëve"...

...Dhe më poshtë, në librin e tij, vazhdon se: Aty vinin, për të bërë blatime, kushtime, përveç Dodonës dhe krahinave përreth: vinin nga popujt e Europës që ndodheshin në veri të Ilirisë. Priftërinjtë, që shërbenin në tempull, edhe popullsia në viset përreth, fliste gjuhën e pellazgëve. Vizitorët, që vinin nga krahinat greke, ishin të detyruar të merrnin vesh më përkthyes. Popullsia e Atamanisë (Aspropotam, nahijet e Xhumrekës e të Kalaritës) ishte pellazge, paraardhës të gjenezës sonë. Qendra shpirtërore e tyre, ishte tempulli i famshëm i Dodonës. Priftëreshat e faltores së tempullit të Dodonës, Tomorrit të sotëm, quheshin Peleje (pëllumbesha), të cilat dukeshin si zogji, në mes të të huajve, që vijnë aty, për të pyetur, për fatin e tyre, pranë tempullit të Dodonës. Pelejet, nuk flisnin helenisht, por gugatnin si barbare. Sipas Mitologjisë, në Orakullin e Dodonës, vinin njerëz nga të gjithë anët e botës, për të mësuar për fatin tyre dhe parashikimin e tij. Tri plakat e Orakullit të Dodonës, që përmend Straboni, lidhen me emrin e fisit "Graik"- "Gratë" që lokalizoheshin, pikërisht në Epir. Fjala "Gra" është vendase, pellazge, ilire, shqipe. Sipas babait të historisë, Herodotit, feja helene e Athinës, buron nga atëdheu, ku ndodhet Dodona, nga Arkadia, nga "Pleqtë", dmth nga Pellazgë, nga Epiri. Gjenezja e vendit tonë që ka pasur disa Orakuj të Zeusit, jo vetëm në trojet tona por edhe në Libi e në Egjipt ka një Dodonë famëmadhe disa Orakuj të Zeusit, edhe jashtë Epiriote- Toske. Prej kësaj vatre tradita e shenjtërisë së Zeusit dhe ajo e mitologjisë, është përhapur në drejtim të Greqisë së sotme, dhe më gjerë. Gjithashtu ai shkruan: "Pellazgët kishin zakon, t'ju flijonin perëndive çdo gjë, sikurse mësova në Dodonë - siç thotë ai. Pellazgët... nuk ishin, vetëm një popull barbar, siç parafytyrohej për to... për mollosët dhe arkadasit pellazgë."

Popullsia dhe vendasit për rtherr e quajnë atë Tempull, në mal, si vendin e profecive - citon Gesandten Ehrich Luck. Historishkrojësi i vjetër P. Aravantioit, në librin e

“ Duke kujtuar me respekt jetën dhe veprën e Abaz Aliut, në të vërtetë ne respektojmë Ehli - Bejtin tonë të mrekullueshëm. Abaz Aliu përfaqëson drejtësinë, pastërtinë hyjnore për gjithë njerëzimin. Të njohësh këtë martir ke njohur njeriun e devotshëm. Ai ishte shembull i besimit ndaj fesë, besnik ndaj kombit e atdheut, simbol i forcës dhe i vullnetit, mëshirës dhe mirësjelljes. Virtytet e Abaz Aliut janë të pashoq. Ai është frymëzues për brezat e sotëm dhe të nesërm të shqiptarëve. Kujtimi i tij, na ka frymëzuar ne bektashinjtë, të ruajmë si diçka të shenjtë dashurinë për të madhin Zot, dashurinë për atdheun e të parëve, dashurinë për fjalën e mbajtur

**Haxhi Dede Reshat Bardhi
Paqja qofte mbi Të ! Tomor – 22 gusht
2010**

tij botuar në Janinë, në vitin 1859, pohon: “...Dodona ishte qendër pellazge, para helenike, shumë më e vjetër se gjuha, perënditë dhe mitologjia greke. Si e tillë, ajo u njoh, në krejt botën e lashtë dhe këtë realitet ekzistues e kanë pranuar edhe vetë autorët më të moçëm helen”...
... “Dodona dhe Lisi, shkruan Hesiodi VIII-VII p.e.s., ishin qendra e Pellazgëve”, se hyjnor i Lykaon ishte i biri i Pellazgut, duke përforcuar kështu thënien e Homerit shekuj më parë, se Pellazgët, paraardhësit e gjenezës sonë ishin veçse një popull hyjnor ashtu si thuhet në Biblë për popullin e Izraelit, si popull i zgjedhur i Zotit...

...Tomorri ngjason këto ditë me një qytezë antike, ku hedhin logun e këmbëve dhe ngazëlajnë si dikur, për Apolonin. Tempulli i shenjtë i Abaz Aliut, simbol pelegrinazhi, adhurim i hershëm dhe i sotëm. Njerëzimi, që në hershmërinë e tij, ka ndjerë nevojën për t’iu drejtuar Zotit. Gjithnjë, ka treguar forma lavdërimit

për Të, për shenjtoret, vendet e tyre të shenjta dhe të adhuruara. Libri i Kuranit të Shenjtë, duke treguar historinë e shtatë shenjtoreve të Efisit (Ephesus) thuhet: “Ne bëmë që historia e tyre të jetë publike, në mënyrë që populli të dinte që premtimi i Zotit është i vërtetë dhe nuk ka dyshim për ardhjen e ditës së gjykimit”. Ata filluan të diskutojnë me njëri-tjetrin mbi çështjen e ringjalljes dhe disa thanë: “Ndërtoni atyre një ndërtesë (të jetë e shenjtë), Zoti i tyre di më mirë për ta (Sure El-Kehf, vargu 21, fq.342)”. Ndërtesa të tilla janë ndërtuar pa pushim nga njerëzit, për të kërkuar bekime nga profetët, shenjtoret, për të treguar respekt dhe për të praktikuar ceremonitë dhe ritualet e përcaktuara të adhurimit të tyre.

Për herë të parë, të paktën pas rikthimit zyrtar të besimit fetar dhe çeljes së objekteve të kultit në vitin 1990, pelegrinazhi i sivjetshëm (20-25 gusht 2020) në malin mistik të Tomorrit, u zhvillua në mënyrë tjetër nga tradita. Kjo për shkak të masave të ruajtjes nga pandemia

e Covid-19. Nuk pati ceremoni të zakonshme, nuk pati grumbullime masive, nuk pati bashkëbisedime në grup të besimtarëve me klerikët, por pati, ndoshta si rrallë ndonjëherë pelegrinë të shumtë. Karvanët e automjeteve, gjatë gjithë ditëve, gjarpëronin shpateve në kahje të dyfishtë në një aks rrugor që sivjet, me ndërhyrjet e bëra, ishte përmirësuar ndjeshëm. Ashtu në radhë, besimtarët shkonin e luteshin tek vendet e shenjta, tek tyrbet, tek shtatorja e dede Reshatit, tek busti i dervish Iliazit dhe në Çukë, lart në majë, tek Abaz Aliu. Një ritual shpirtëror, lutje, falje, reflektime në vetvete dhe biseda të pafundme shprese për ditë e jetë më të mirë mes besimtarëve. “Kam ardhur çdo vit këtu tek Abaz Aliu e. Si të mos vija dhe sivjet. Pandemia ka punën e vet, ne tonën. Detyra jonë është të ruhemi, të ruajmë veten dhe të tjerët. Na ndihmoftë të gjithëve Abaz Aliu”- na thotë S. Hazizi nga Perondia e Beratit. Ndërsa Hyseni nga Mallakastra që ka ardhur familjarisht, na thotë se vitin që shkoi, ai erdhi së bashku me vëllanë që është emigrant në Suedi, por sivjet, për shkak të pandemisë, nuk mundi të vinte. -Por ai më ka porositur të bëj dy kurban, një për familjen e tij dhe një për vajzën që e ka në Angli, e unë atë po bëj tani- shton ai.

Gjatë ditëve të pelegrinazhit, Kryegjyshi Botëror Bektashian, Hirësia e Tij, Haxhi Dede Edmond Brahimaj, qëndroi pothuaj tërë kohën me besimtarët, bashkëbisedonte me ta, i bekonte dhe u uronte mbarësi në jetët e familjet e tyre, më shumë dashuri e paqe me njeri-tjetrin, për më shumë mirësi e paqe në komunitet e më gjerë. Megjithatë pandemia ishte e vazhdon të jetë një kërcënim fizik, ajo nuk pengoi që edhe bashkë kombas të vinin enkas për të qenë në ditët e pelegrinazhit në malin e shenjtë të Tomorrit. Kishte dhe të huaj, kryesisht me banim apo punë në Shqipëri.

Mbi të gjitha, falë masave që kishte marrë Selia e Shenjtë në Tiranë dhe gjyshata Skrapar, pelegrinazhi i këtij viti në Tomorri, u realizua me sukses.

Dhuro gjak,

Brunilda Gorovelli

14 gushti i këtij viti, ishte një ditë krejt e veçantë, për dhjetëra besimtarë bektashianë e miq të tyre, pasi në kuadër të nismës “Dhuro gjak, shpëto një jetë”, erdhën në mjediset e Selisë së Shenjtë Bektashiane në Tiranë për të dhuruar gjak në ndihmë të pacientëve në nevojë. Dhurimi i gjakut, i paralajmëruar dit më parë, gjeti një përkrahje masive nga besimtarë bektashianë, dashamirës e miq të Selisë së Shenjtë, nga Tirana, Kruja, Durrësi, Tepelena, Elbasani etj... Në këtë akt simbolik të bektashinjve, ishte i pranishëm dhe Presi-

denti i Republikës, z. Ilir Meta. Për këtë, Selia e Shenjtë, nën përkujdesjen e Kryegjyshit Botëror Bektashian, Hirësisë së Tij, Haxhi Dede Edmond Brahimaj, në bashkëpunim me ‘Aleancën për Dhurimin e Gjakut’ dhe institucionin shëndetësor përkatës, kishin marrë të gjitha masat e nevojshme, që nga kushtet e kontrollit mjekësor, asistencën para, gjatë dhe pas dhurimit të gjakut, e deri tek përcjellja e dhuruesve në destinacionet përkatëse, nga kishin ardhur. *“Ishte një solidarizim i klerikëve tanë, nëpunësve të administratës në Kryegjyshatë e gjyshatat e vendit, që gjeti mbështetje të gjerë tek klerikë e besimtarë të shumtë, të cilët me*

shpëto jetë!

aktin e dhurimit të gjakut, treguan se besimtarët bektashian, në çdo periudhë e kudo ku janë, krahas predikimit e dashurisë për Zotin, punojnë e kontribuojnë për më shumë vëllazëri, paqe e dashuri për njeri-tjetrin, për ndihmë e solidaritet njerëzor, për njerëz me shëndet të fortë që i duhen shoqërisë e kombit. Edhe tërësia e masave që morëm, ishte në përputhje të plotë me kushtet që dikton situata pandemike. Me këtë akt, dhuruesit e gjakut treguan fisnikëri e dashuri njerëzore, të cilët unë i përshëndes nga zemra, u uroj shëndet, fat e mirësi të 'ta dhe familjet e tyre' - pohoi mes të tjerave, Kryegjyshi Botëror Bektashian, Hirësia e Tij, Haxhi Dede Edmond Brahimaj.

Që në orët e para të mëngjesit, besimtarë të shumtë bektashianë e dashamirës, erdhën në mjediset e Selisë së Shenjtë, të dhurojnë gjak. Ndërsa dhënia filloi në orën 08:30, siç dhe ishte parashikuar. Në bankën e dhurimit të gjakut, u ul dhe Kryegjyshi Botëror Bektashian, Dede Edmond Brahimaj, klerikët e tjerë, Hisen Sulejmani, Xhuli Carkani. "Për shkak të kushteve të pandemisë, mendonim se nuk do të kishte kaq vullnetarë për të dhënë gjak. Kishin ardhur nga shumë rrethe të vendit, por apelit tonë iu përgjigjën dhe intelektualë të shumtë, gazetarë, historian, shkrimtarë etj.

Vetëm nga Kruja, numri i dhuruesve që ishin të gatshëm për dhënie gjaku, ishte mbi 40, pohon Nuri Çuni, Sekretar i Përgjithshëm i Kryegjyshit Botëror Bektashian. Në radhën e dhurimit, por dhe pas në mjediset e Selisë së Shenjtë, bisedojmë me dhurues të shumtë si historianin Naim Deraj, fotografën

Marild Muça, montazhierin Endrit Xibri, biznesmenin Elton Miraku, 57-vjeçarin Faik Loci nga Kruja, 47-vjeçarin Ilir Pengili, 57 vjeçarin Fatmir Kasa nga Kruja, etj... Ata, dhurimin e gjakut e quajnë detyrë, pasi ky gjest, bën që të shpëtohen jetë të shumta njerëzish që e kanë të domosdoshëm këtë element jetik.

Mes dhuruesve të gjakut ishte dhe Presidenti i Republikës, z. Ilir Meta. Së bashku me Kryegjyshin Botëror Bektashian, Hirësinë e Tij, Haxhi Dede Edmond Brahimaj, takuan së bashku, bashkëbiseduan me 'ta dhe i falënderuan për atë që bënë. Në fund, Presidenti Meta dhe Kryegjyshi Botëror Bektashian, iu përgjigjën interesit të medias që ndoqën këtë aktivitet. Ndër të tjera, Presidenti Ilir Meta, vlerësoi gjestin tejet human që vjen në këto ditë të vështira, jo vetëm prej verës por edhe prej pandemisë. Meta tha se xhesti i gjithë besimtarëve bektashianë është për tu vlerësuar dhe përshëndetur pasi po shpëtojnë jetë. *“Falënderoj Kryegjyshin tonë Botëror që iu përgjigj menjëherë kërkesës për të kontribuar besimtarët dhe komuniteti i tyre në një moment tepër delikat për dhurimin e gjakut, kur dihet që jo vetëm për arsye të stinës së verës, por edhe sfidës së pandemisë është me shumë domosdoshmëri të organizojmë një seancë të tillë jo vetëm sot, në mënyrë që fëmijëve me talasemi, por edhe të tjerë që e kanë të domosdoshëm transfuzionin të kenë*

“PRESIDENTI ILIR META: “Falënderoj Kryegjyshin tonë Botëror që iu përgjigj menjëherë kërkesës për të kontribuar besimtarët dhe komuniteti i tyre në një moment tepër delikat për dhurimin e gjakut, kur dihet që jo vetëm për arsye të stinës së verës, por edhe sfidës së pandemisë është me shumë domosdoshmëri të organizojmë një seancë të tillë jo vetëm sot, në mënyrë që fëmijëve me talasemi, por edhe të tjerë që e kanë të domosdoshëm transfuzionin të kenë të gjitha mundësitë, t’ju shërbehet me përkushtim dhe efikasitet

të gjitha mundësitë, t’ju shërbehet me përkushtim dhe efikasitet. E falënderoj Kryegjyshin tonë për këtë përgjigje të menjëhershme, falënderoj besimtarët e tyre që sot gjatë gjithë ditës do vijojnë të japin gjak”-shtoi ndër të tjera Presidenti Meta. Në prani edhe të Presidentit, Ilir Meta, Kryegjyshi Botëror Bektashian, Dede Edmond Brahimaj, tha Kryegjyshata Botërore Bektashiane, iu është gjendur dhe u gjendet gjithmonë pranë njerëzve që kanë nevojë. “Dhurimi i gjakut nga

Kryegjyshata Botërore Bektashiane bëhet për të shpëtuar një jetë. U jemi pranë njerëzve në nevojë, të jemi të bashkuar në këtë moment pandemie të vështirë që ka pushtuar globin. Faleminderit Zotit që na dha mundësinë dhe besimtarëve që të mund të bëjmë më të mirën për t’ju ardhur në ndihmë njerëzve që kanë sot nevojë”,- theksoi ndër të tjera Dede Edmond Brahimaj.

Dita e ashures në Selinë e Shenjtë

Besimtarë dhe dashamirës të bektashizmit, që në orët e para të 1 shtatorit, ishin në Selinë e Shenjtë Bektashiane në Tiranë, në ceremoninë tradicionale të Ashures, që u organizohet pas ditës së dhjetë të agjërimit të Matemit, në kujtim të 72 martirëve të Qerbelasë. Të gjitha aktivitetet e kësaj dite, nën përkujdesjen e Kryegjyshit Botëror Bektashian, Hirësisë së Tij, Haxhi Dede Edmond Brahimaj, ishin planifikuar, organizuar dhe u zbatuan në përputhje me të gjitha masat përkatëse të ruajtjes nga pandemia. Në ceremoninë

përkatëse dhe në pritjen e organizuar nga Kryegjyshi Botëror Bektashian, Dede Edmond Brahimaj, merrnin pjesë dhe Kreu i Komunitetit Mysliman Shqiptar Bujar Spahiu, drejtues apo përfaqësues të komuniteteve të tjerë fetarë në Shqipëri, të tarikateve Kadri dhe Rufai, Bujar Harasani dhe Qemaledin Reka etj. Morën pjesë gjithashtu ambasadorë e përfaqësues të lartë diplomatik si ata francezë, të Polonisë, Suedisë, Rusisë, Algerisë, Kosovës etj. Po ashtu, ishin të pranishëm kryetarja e LSI- Monika Kryemadhi, deputetë dhe funksionarë të lartë të shtetit shqiptar. Krejt e veçantë

qe pjesëmarrja në këtë ceremonial e një grupi poetësh e shkrimtarësh, të cilët promovuan ekspozita enkas për këtë ditë si dhe recituan krijime të tyre para bustit të Naim Frashërit. Aktori i njohur, Bujar Asqeriu, me interpretimin e pjesëve të “Qerbelasë” të Naim Frashërit, çeli ceremoninë. Në vazhdim, të pranishmit, i përshëndeti Kryegjyshi Botëror Bektashian, Hirësia e Tij, Haxhi Dede Edmond Brahimaj, i cili, ndër të tjera tha: “Të nderuar vëllezër të mijë, klerikë dhe besimtarë bektashianë! Të nderuar përfaqësues të tarikateve të tjerë në Shqipëri! Ju falënderoj së pari që keni ardhur në këtë ceremoni modeste të ashures dhe më lejoni t’ju uroj fat e mbarësi në familjet tuaja! Zoti i Lartë, familja e ndritur e Ehli-Bejtit dhe shembulli sublim i Imam Hysenit, le të na udhëzojnë jetët tona në të dy botët! Ditët dhe netët e matemit të këtij viti, sigurisht kanë qenë të pazakonta jo vetëm për ne, bektashinjtë e trevave shqiptare, por për krejt besimtarët e këtij tarikati në të gjithë botën. Zija e matemit, jo rrallë u bashkua me dhimbjen e pikëllimin e njerëzve që humbën jetën nga kjo pandemi botërore, duke na shërbyer për t’i parë sa më realisht gjërat e përkohshme të kësaj bote, në këndvështrimin e jetës së pëртеjshme. Duke kuvenduar me njeri-tjetrin rreth ngjarjeve të Hadikasë, duke hedhur dritë mbi ato ngjarje madhore që shekujt nuk i shuan dot, duke u kujdesur

plot dhimbshuri për të afërmit tanë të sëmurë, duke i dhënë kurajë e falur dashuri njeri-tjetrit, tek e fundit, ne kemi dëshmuar se jemi më pranë mësimëve të Profetit Muhamed, paqja qoftë mbi ‘Të, të dymbëdhjetë Imamëve, të urtësisë së Haxhi Bektash Veliut, të dritës së armatës madhështore të dervishëve dhe baballarëve bektashianë. Me durimin për t’u bërë ballë sprovave të kësaj bote, me kurajën për t’u ringritur edhe në kohëra të tilla të vështira për gjithë shoqërinë njerëzore, ne po ja dalim, se për asnjë tast nuk e kemi humbur dhe nuk do të humbasim besimin tek Zoti i Lartë, tek mëshira e rij universale, tek mirësitë që shpërndan ndër besimtarët, kudo në botë. Shpreh bindjen dhe besimin e thellë, se ne do të arrimë shumë shpejt të mbushim teqetë tona me dritën e kuvendeve të dashurisë për njeri-tjetrin, për të afërmit tanë biologjikë apo shpirtërorë, për atdheun, i cili më shumë se kurrë, sot ka nevojë për kontributin e secilit prej nesh. Zoti ju bekoftë të gjithëve!” . Kryegjyshi Botëror Bektashian, Dede Edmond Brahimaj, më tej priti personalitete të shquar fetarë dhe shtetërorë me të cilët ndau jo vetëm historinë e hidhur të tragjedisë së Qerbelasë, por edhe shqetësimet e shqiptarëve në këto ditë. Përmes fjalës së tij, Kryegjyshi Botëror i Bektashinjve, shpërndau shpresën për ditë më të mira në të ardhmen, duke ju drejtuar sidomos të rinjve vizitorë të shumtë të kësaj dite.

Koresp. “Urtësia”

Dede Edmond Brahimaj: Me durimin për t'u bërë ballë sprovave të kësaj bote, me kurajën për t'u ringritur edhe në kohëra të tilla të vështira për gjithë shoqërinë njerëzore, ne po ja dalim, se për asnjë tast nuk e kemi humbur dhe nuk do të humbasim besimin tek Zoti i Lartë, tek mëshira e rij universale, tek mirësitë që shpërndan ndër besimtarët, kudo në botë. Shpreh bindjen dhe besimin e thellë, se ne do të arrimë shumë shpejt të mbushim teqetë tona me dritën e kuvendeve të dashurisë për njeri-tjetrin, për të afërmit tanë biologjikë apo shpirtërorë, për atdheun, i cili më shumë se kurrë, sot ka nevojë për kontributin e secilit prej nesh. Zoti ju bekoftë të gjithëve!”

Në vitin e Naimit

Nga Nuri Çuni

Bashkëbisedimi me botuesin Mehmet Gëzhilli më befasi me punën e palodhur në më shumë se dy dekada për përgatitjen e ekspozitës për Naim Frashërin, Natyrshëm e me emocion, ne shkuam te Kryegjyshi Botëror i Bektashinjve, Haxhi Dede Edmond Brahimaj, i cili mbasi u bisedua gjatë me plotë kënaqësi, u shpreh: “s`ka më mirë se ta shpallim vitin 2020 dhe 2021 në ditëlindje e 25 majit, “Viti i Naimit”. Kjo natyrshmëri ia shtoi vlerat programit e do pasurohet më tej në këtë vit të shenjtë për Naimin e madh. Menjëherë filloi më 25 maj, njoftimi i Kryegjyshit Botëror Bektashianë për ta shpallur përvjetorin e lindjes dhe kalimit nga jeta, “Viti i Naimit”, 25 maj 2020-25 maj 202. Por, më 10 korrik shpaloset në mjediset e Kryegjyshit, Ekspozita e Naimit, e cila ishte një surprizë, me një tematikë të larmishme, mbi jetën dhe veprën e poetit të madh, kryebektashiut, Naim Frashëri, në stenda, korniza, postera dhe gjithçka nga vepra e jeta de tij.

Ish Kryegjyshi Botëror i Bektashinjve Dede Reshat Bardhi shkruan për fletoren e Naimit: “Kjo “Fletore” naimiane-bektashianë, ka qënë, është dhe do të mbetet në të gjitha kohërat, vlerë në botën e dijes, për ta merituar fjalën Njeri. Kjo “Fletore” mund të quhet me plot gojën Fletorja e Kombit, Fletorja e Njeriut e ekzistencës së tij, Fletorja e Përparimit të mëtejshëm të bektashizmës. Shpirti i Naimit të madh është shkrirë i tëri në këtë statut njerëzor bektashian. Ai është në çdo grimcë të tij, duke udhëtuar dhe apeluar në çdo kohë.

...Epi shqiptarit, dritë, Zot i vërtetë, të shohë,

Të marrë vesh mirësitë, të vërtetën ta njohë...

Të jetojmë, bijtë e mi, me frymëmarrjen naimiane, me normat e treguara në këtë “Fletore”, me mënjëcurinë dhe këshillën, duke u bërë të ndërgjegjshëm në detyrat dhe në misionin e madh njerëzor që kemi”.

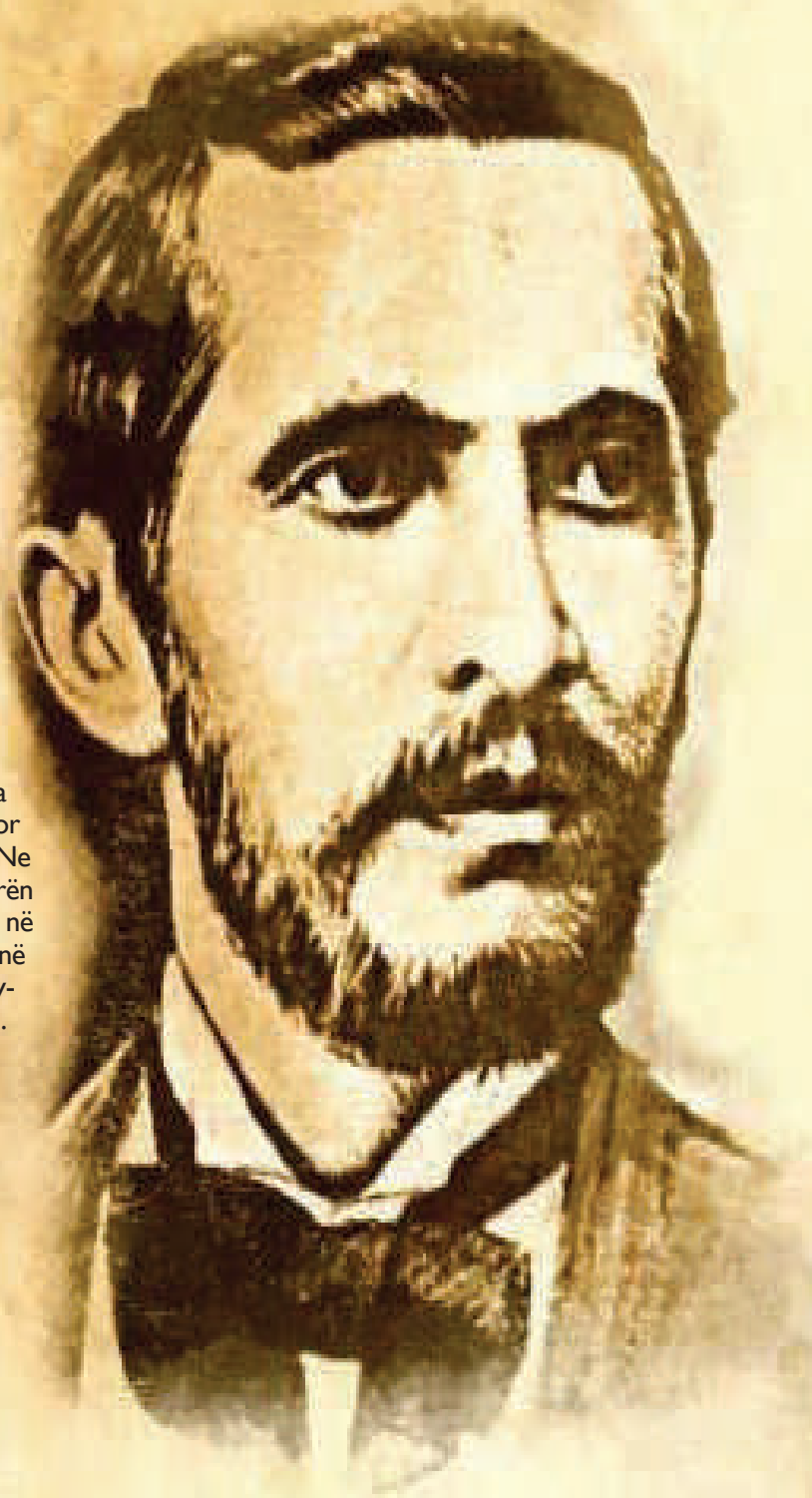
Studiuesi i njohur Moikom Zeqo shkruan: “Duke rilexuar këtë libër të thjeshtë, nuk mund të rri pa shprehur edhe njëherë admirimin tim për këtë kryevepër të vogël të shkruarit me një stil të llojit bibliik, kuranik ose epigramatik, stil, që e kanë vetëm krijuesit shumë të mëdhenj... Libri i Naimit është i vogël si vëllim, por pika e rëndësës është e ndenjë për t`u marrë në konsideratë të madhe, madje me seriozitetin dhe kurozitetin e një Isak Njutoni...” Ndërsa Kryegjyshi Botëror i Bektashinjve Haxhi Dede Edmond Brahimaj u shpreh përpara pak ditëve: “Poeti i madh, bektashiu Naim Frashëri, është e do të mbetet

gjithmonë simbol drite, diturie e adhurimi për milona bektashinj në botë. Përvjetorët e lindjes dhe të kalimit nga jeta janë pikat kulmore kushtuar atij. Përkujtimi i këtyre përvjetorëve, tashmë është kthyer në traditë, por meqënëse sivjet përkohë në periudha kohore të plota (përvjetorë, 120 dhe 175). Selia e Shenjtë Bektashiane ka menduar që gjatë viteve 2020-2021, të ketë një sërë aktivitete të ndryshme në Tiranë, rrethe e vende të tjera në botë, ku punojnë e jetojnë bektashinjtë.

Kjo traditë përkujtimi e adhurimi, ka nisur që kur erdhën eshtrat e Naimit në Kryegjyshatë, në vitin 1937. Për këtë u bë një ceremoni e madhe kombëtare, ku eshtrat u vendosën në vendin më të bukur të saj, dhe u ngrit varri monumental nga ish Kryegjyshi Sali Niazi Dede, në vitin 1940, kurse në vitin 1954 u vendos busti i tij në mjediset e Selisë së Shenjtë dhe u rivendos në vitin 2000. Dita e Naimit është bërë kumt jo vetëm në Shqipëri por traditë e vyer në Maqedoni, Kosovë dhe Francë. Ne si Kryegjyshatë Botërore Bektashiane për të katrën herë organizojmë veprimtarinë ndërkombëtare në ditëlindjen e Naim Frashërit "Kultura bektashiane" në Paris të Francës, me pjesëmarrje nga vende të ndryshme të botës, traditë që do të jetë e përvitshme. Të bashkuar të çojmë më tej ëndrrën e vëllezërve Frashëri."

Interesante është kronika e përgatitjes së ekspozitës për Naim Frashërin, ja historia e saj: 25 vjet më parë, pikërisht në tetor 1995, studiuesi dhe botuesi Mehmet Gëzhilli botoi me ndihmën e Bashkisë të Përmet librin "100 poetë për Naimin". Ishte 95 vjetori i kalimit nga jeta i Naimit në amëshim. Antologjia u prit mirë dhe shtypi shkroi mbi njëzetë shkrime, duke e quajtur një gjetje surprizë dhe që ishte një vlerësim i jashtëzakonshëm për poetin e të gjithë shqiptarëve. Nga vlerësimi dhe pritja e mirë që iu bë librit Gëzhilli me një ribotim të dytë, të plotësuar me 155 poetë, për 155 vjetorin e lindjes së Naimit, në vitin 2001. Dhe ai botim u prit mirë. Për të dy antologjitë recensent ishte i mirënjohuri Dritëro Agolli, i cili e nxiti që ta bënte sa më të plotë punën e nisur. Prej atyre viteve zoti Gëzhilli filloi të grumbullojë dhe të studiojë gjithçka që lidhej me Naimin dhe me vëllezërit Frashëri. Por, njëzetë vjet më parë i lindi ideja për çeljen e një ekspozite me të gjithë materialet e grumbulluara dhe të sistemuara, por institucioni, që iu drejtua për ndihmë, edhe sot që po flasim, nuk i ka dhënë ndonjë përgjigje. Gjatë përgatitjes së ekspozitës, midis materialeve të Naimit ai gjeti rastësisht edhe dokumentin që kishte nisur njëzetë vjet më parë, por që kish mbetur pa përgjigje. U deshën të kalonin këto vite, që falë interesimit të veçantë të Hirësisë së Tij, Kryegjyshit Botëror Haxhi Dede Edmond Brahimaj, ekspozita, "Ti Shqipëri më jep nder!..." të marrë jetë dhe të ekspozohet në kuadrin e "Vitet të Naimit".

Gjithë jetën dhe veprën e Naimit, natyrisht, gërshetuar paralelisht edhe me jetën dhe veprën e vëllezërve të tjerë, sidomos me veprën e Abdylit e të Samiut. Ekspozita fillon me vendlindjen, me Frashërin, dikur qytezë e lulëzuar me qindra dyqane, ku gëlonte jeta nëpër teqe, në xhami, kisha nëpër rrugët plot jetë, e cila kishte lidhje me Korçën, me Janinën, bënin tregti, jepnin e merrnin, shkëmbejnë dije e kulturë siç flet vet historia. Pastaj jepet Janina ku studiuant vëllezërit Frashëri, në gjimnazin "Zosimea", ku në dy foto historike jepet gjimnazi dhe biblioteka, ku u formuan vëllezërit Frashëri, si Naimi dhe Samiu. Nga Janina kalojmë në Stamboll, ku shpërtheu gjithë talenti, shoqëruar me një punë, që e shkruan poetin si "Qiriun" dhe në ato vepra që kalojnë gojë më gojë, nga belbëzimet e fëmijëve deri te të moshuarit, që vargjet e Naimit s'ka shqiptar që mos t'i

dijë përmendësh, duke filluar nga një gjysëm vargu: “Ti Shqipëri më jep nder!...Po, po, vetëm një gjysëm varg, dhe çfarë ushtime shekullore që na jep dhe se si është ngulur ky gjysëm varg në zemrën dhe në gjakun e çdo shqiptari. Në ekspozitë janë ekspozuar kopertinat e të gjitha veprave të Naimit dhe për Naimin, të cilat përbëjnë një korpus me mbi 120 vepra, shkruar nga të gjitha trevat shqiptare, por edhe nga jashtë atdheut. Përveç ekspozimit viziv, veprat shoqërohen edhe me vlerësimet përkatëse nga autorë të ndryshëm,. Duke u bërë vende të veçanta vlerësimit, studimit dhe gjykimimit, që nga profesorët e nderuar, Aleksandër Xhuvani, Eqerem Çabej, Dhimitër Shuteriqi, Rexhep Qosja, Jorgo Bullo, Moikom Zeqo, Xhevat Lloshi, e qindra autorë të tjerë. Në ekspozitë kanë zënë vend 155 poezi me fotot e poetëve dhe vargjet e zemrës së tyre për poetin. Aty gjen revistat, gazetatat, posterat, përkujtimore me fytyrën dhe veprat e poetit. Gjithësesi, ka edhe numra të veçantë të gazetave por edhe numra revistash, si revista “Njeriu” në vitet 1940, apo revista “Jeta” (Shkup), 1975, revista “Nëntori”, përkundër qindra numra gazetash, që në qendër të tyre kanë patur jetën dhe veprën e Naimit, me konferenca, sesione shkencore, montazhe poetike, konkurse, etj. Ku një vend të veçantë zënë veprat e Naimit përkthyer në persisht, greqisht, rusisht, italisht, anglisht, frëngjisht, në gjuhën kineze, në gjermanisht. Ekspozita është e shoqëruar me shumë vepra arti, me skulptorë, me grafika e piktura, deri në përjetësimin e Naimit në kartëmonedha dhe në filateli. Aty gjen vlerësimet dhe nderimet e tij me urdhërat dhe medaljet më të larta që i janë akorduar Naimit. Aty sheh edhe urdhërat dhe medaljet, akorduar me emrin e poetit. Më pas shikon fotot e shkollave dhe institucionet që mbajnë emrin e poetit, që nga Tirana, në Elbasan, Korçë, Gjirokastër, Durrës, Prishtinë, Preshevë, Kumanovë, Tetovë, etj. Gjithësesi, kjo ekspozitë është grumbullimi i një pune dhe eksperience njëzetë e pesë vjeçare, që përbën një enciklopedi të plotë, të zbërthyer në të gjithë elementet e vet, parë poetin me mushkëri të shkatërruara nga tuberkulozi e që u shkri si qiriri me vargjet në gojë:

*Për Shqipërinë
Ditët e mira
Paskëtaj vijnë,
Lum kush të rrojë,
Ta shohë zonjë!*

Në çdo stend ka sibolikën lapidare: **Ti Shqipëri më jep nder!...**

... Dhe ky vit ka filluar me surpriza. Kohët e fundit studiuesi Mehmet Gëzhilli ka zbuluar se shtëpi botuese prestigjioze në Sh.B.A., Angli dhe Indi kanë botuar 24 vepra të Naimit, për të cilat po punohet që shumë shpejt ato t'i kemi edhe në

Të thashë se Naim Beun nuk e kam arritur, po shtëpinë e tij e mbaj mend mirë. Ajo u bë Meka e mëmëdhetarëve, siç qe sa kohë dhe varri tij Merdivenqoi. E kam rrojtur vetë atë kohë të bekuar. Ishte koha kur mësoja në shkollën shqipe të këtushme. Ke dëgjuar, besoj, zotrote, për shkollën “Drita” të Stambollit. Atëhera për mot, më shtatë të vjeshtës së dytë, shkonim dhe i bënim nderet apostullit tonë te varri, në Merdivenqoi. Vinim në shkollë që në mëngjes herët, me lule të gjithë nëpër duar, dhe me mësonjësin në ballë, duke mbajtur flamurin kuqezi përpara niveshim për tek ai. Shkollën e kishim përkëtej, në Pashacli, siç e thërrisnim atëhera Stambollin evropian, venim gjer në breg, hipnim nëpër kaike dhe dilnim në limanin Hajdar Pasha, përmatanë, në Koxhaeli, në Stambollin aziatik. Atje zbrisnim në stere dhe pastaj i hipnim trenit dhe vinim gjer në Gjoze-Tepe. Prej këndeje e bënim në këmbë të përpjetën për në kodrat e Merdivenqoit. Atje ishte teqeja e bektashinjeve dhe përfaqë teqesë vinin vattezat me nam të Stambollit. Varrin e Naim beut e gjenim symbyllur. Na çonin vetë këmbët, sepse na thërriste shpirti i tij, që nuk gjente rehat në dhe të huaj. ...

bibliotekat tona në Shqipëri.

Dhe nisur nga kjo ekspozitëfalë përkujdesit dhe adhurimit të Hirësisë së Tij, Kryegjyshit Botëror të Bektashinjve, Haxhi Dede Edmond Brahimaj, lindi ideja që 25 maj 2020-2021 të

shpallet “Viti i Naimit”, vit që do të jetë i mbushur me një mori veprimtarish për poetin. E gjallëroi edhe më shumë ditën e shënuar të ashures, ccelja e ekspozitës për veprën dhe jetën e Naim Frashërit. Bashkëbisedimi rreth bustit të Naim Frashërit, në kuadrin e veprimtarive të “Vitet të Naimit”, të ulur së bashku me poetët Kryegjyshi Dede Edmondi. Kështu prof. Nasho Jorgaqi solli në këtë veprimtari dokumenta për Naim Frashërin, kurse poeti Sadik Bejko recitoi poezinë kushtuar Naimit të madh, Riza Braholli recitoi dy poezi të Moikom Zeqos për Naimin. Izet Çuli nga libri i tij kushtuar Naimit recitoi dy poezi, Përparim Hysi, recitoi poezinë e Naimit dhe Dita e Novruzit, Pandeli Koçi, Naimit. Morën pjesë në këtë bashkëbisedim shkrimtarë e publicist: Çerçiz Loloçi, Vasil Premçi. Poetët e njohur bënë vizita në Odeon, Muzeun e Bektashizmit, Bibliotekën dhe Arkivin.

Prof. Nasho Jorgaqi tregoi me emocion për udhëtimin e tij në vitin 1985, në Stamboll në gjurmët e Naimit mbreslënës, për të cilat i dhuroi Kryegjyshit Botëror shkrimet e tij, hulumtim e studim “Udhëtime letrare” rreth 70 faqe, shkruar me pasion dhe kulturë të gjërë mbi: “Në Stamboll, te Naimi”, “Rrëfimi i xha Baftjarit”, “Kthimi i fundit i poetit”, “Te :Porta e Lartë”, “Yskidari i Naimit”, “Shtëpia e poetit”, “Në Merdivenqoi”, “Ndarje me Stambollin e Naimin” ai, midis të tjerave shkruan: “...Janë veprat monumentale të mjeshtër Sinanit e mjeshtër Kasëmit, njëri nga Tepelena e tjetri nga Skrapari, të cilët arritën të bëhen kryearkitektë të perandorisë. Sulejmania dhe xhamia e Sulltan Jeniut dhe xhamia me fajancë, arkitekt Kasëmi. Tek i shikon, pavarësisht se këto vepra i përkasin artit të një vendi mik, ndien një lloj krenarie..... Kalojmë përmes rrëmetit të madh, siç do të thoshte Naimi dhe dalim në atë pjesë të Stambollit evropian, ku njëherë e një kohë ishte rezidenca e njëzet e pesë sultanëve, zemra

e pushtetit otoman, sarajet e vjetra të Topkapisë. Me këto saraje, që nisën të ngrihen nga shekulli pesëmbëdhjertë e ku morën pjesë dhe mjeshtër shqiptarë, janë të lidhura shkëlqimi dhe rënia e perandorisë Osmane.... Në Stamboll u thur një pjesë e historisë sonë, mori emër lëvizja e Rilindjes me vëllezërit Frashëri dhe Jani Vreton, me Hasan Tahsinin dhe Pasho Vasën, me Kostadin Kristoforidhin e Ismail Qemalin, me Seramendin Toptanin e Ibrahim Temon.... Dhe kur vjen në brigjet e Bosforit, jo vetëm i kujton me nderim e respekt të thellë këta burra të mëdhenj, por të lind dëshira t’i njohësh e t’i shkelësh me këmbë vendet ku ata punuan e jetuan, të kërkosh shtëpitë dhe zyrat, gjurmët që mund të kenë mbetur. Prof Nasho ndalet te imazhi i poetit: Sapo shkela në Stamboll, mendja më shkoi te Naimi. Madje, sa kohë qëndrova atje, poeti zotëroi në përfytyrimet dhe dëshirat e mia. Ndieja paprerë praninë e tij, një prani shpirtërore që rrinte zgjuar brenda meje, por ndodhte që, në çast meditimi të thellë, t’i ndieja edhe praninë fizike. Më ligjëronte nëpër vargje me jonet e fyellit dhe xhurasë, më kumbonin në gjoks këngët e tij, ndieja fjalët e poetit të më këndonin... dufi i mallit naimian sikur më merrte

me vete. Në këto çaste kuptoja se poetin s’ishte nevoja ta thërrisja, ai ishte tek unë, pjesë e vetëdijes dhe qënies sime. Mjaftonte rrëmeti i Stambollit që ta zgjonte! Gjatë tërë atyre ditëve, tek do të endesha nëpër Stamboll, Naimi do të më fanitej herë pas here dhe do të më qëndronte gjithnjë përpara. Madhështor e njerëzor; i afërt e tepër i qartë, me sy të mëdhenj, gjithë dritë e mirësi, me ballë të gjetë e të menduar, me pamjen e qetë dhe besimndjellëse. I vetmi shqetësim në përfytyrimet e mia ishte shtati i tij, që nuk e përcaktoja dot. Ai më shfaqej herë në lartësinë që na sjellin fotografitë e kujtimet, herë në përmasat që i kanë dhënë kohët dhe brezat. Por, tekefundit, nuk ishte ky qëllimi i ardhjes në Stamboll. Më mirë se kudo unë mund të meditoja për të në Shqipëri, të meditoja në Frashër apo në Sarandë e Berat. E, megjithatë, në këto çaste njeriu nuk e ka veten në dorë. Ishte rasti, ky çast i papërsëritshëm, që ma jepte Naimin tonë të madh në kufijtë e realitetit. Në këta kufij po e shikoj vetëm këtu dhe kjo ndodhi veçanërisht ditën e parë. ...Miku i Nashos, xha Baftjari, në Stamboll jep detaje për Naimin:

- Mbaje mend nga unë këtë fjalëzë, - më tha duke vënë dorën ec tij mbi dorën time, - në qoftë se ke bërë një punë të mirë në jetën tënde është kjo, që ke ardhur në Stamboll dhe kërkon frymën e Naimit këtu. Se ajo frymë e tij, fryma e shqiptarizmit të vërtetë, që e kish sjellë nga vatani, e bëri Shqipërinë Shqipëri. Prej këtijza, ai lëshoi topat e tamburatë dhe u zgjua ajo e bekuar liri, që flinte në zemrat e shqiptarëve...

- Të thashë se Naim Beun nuk e kam arritur, po shtëpinë e tij e mbaj mend mirë. Ajo u bë Meka e mëmëdhetarëve, siç qe sa kohë dhe varri tij Merdivenqoi. E kam rrojtur vetë atë kohë të bekuar. Ishte koha kur mësoja në shkollën shqipe të këtushme. Ke dëgjuar, besoj, zotrote, për shkollën “Drita” të Stambollit. Atëhera për mot, më shtatë të vjeshtës së dytë,

Prof Nasho ndalet te imazhi i poetit: Sapo shkela në Stamboll, mendja më shkoi te Naimi. Madje, sa kohë qëndrova atje, poeti zotëroi në përfytyrimet dhe dëshirat e mia. Ndieja paprerë praninë e tij, një prani shpirtërore që rrinte zgjuar brenda meje, por ndodhte që, në çast meditimi të thellë, t`i ndieja edhe praninë fizike. Më ligjëronte nëpër vargje me jonet e fyellit dhe xhurasë, më kumbonin në gjoks këngët e tij, ndieja fjalët e poetit të më këndonin... dufi i mallit naimian sikur më merrte me vete. Në këto çaste kuptoja se poetin s` ishte nevoja ta thërrisja, ai ishte tek unë, pjesë e vetëdijes dhe qënies sime. Mjaftonte rrëmeti i Stambollit që ta zgjonte! Gjatë tërë atyre ditëve, tek do të endesha nëpër Stamboll, Naimi do të më fanitej herë pas here dhe do të më qëndronte gjithnjë përpara. Madhështor e njerëzor, i afërt e tepër i qartë, me sy të mëdhenj, gjithë dritë e mirësi, me ballë të gjetë e të menduar, me pamjen e qetë dhe besimndjellëse. I vetmi shqetësim në përfytyrimet e mia ishte shtati i tij, që nuk e përcaktoja dot. Ai më shfaqej herë në lartësinë që na sjellin fotografitë e kujtimet, herë në përmasat që i kanë dhënë kohët dhe brezat. Por, tekefundit, nuk ishte ky qëllimi i ardhjes në Stamboll.

shkonim dhe i bënim nderet apostullit tonë te varri, në Merdivengoi. Vinim në shkollë që në mëngjes herët, me lule të gjithë nëpër duar, dhe me mësonjësin në ballë, duke mbajtur flamurin kuqezi përpara niveshim për tek ai. Shkollën e kishim përkëtej, në Pashacli, siç e thërrisnim atëhera Stambollin evropian, venim gjer në breg, hipnim nëpër kaikë dhe dilnim në limanin Hajdar Pasha, përmatanë, në Koxhaeli, në Stambollin aziatik. Atje zbrisnim në stere dhe pastaj i hipnim trenit dhe vinim gjer në Gjoze-Tepe. Prej këndeje e bënim në këmbë të përpjetën për në kodrat e Merdivenqoit. Atje ishte teqeja e bektashinjve dhe përçark teqesë vinin vattezat me nam të Stambollit. Varrin e Naim beut e gjenim symbyllur. Na çonin vetë këmbët, sepse na thërriste shpirti i tij, që nuk gjente rehat në dhe të huaj. ...

Poetët e njohur bënë vizita në odeon, muzeun e bektashizmit, bibliotekën dhe arkivin.

Kryegjyshi Botëror i Bektashinjve, Haxhi Dede Edmond Brahimaj u nda me poetët dhe pjesëmarrsit e kësaj dite të veçant me mesazhin: "Naim Frashëri, emri me të cilin u rritën dhe edukuan breza të tërë shqiptarësh, është i lidhur ngushtë jo vetëm me gjuhën dhe kulturën shqipe, jo vetëm me universin e letrave shqipe, por edhe me vetë besimin e mrekullueshëm bektashian. Eposi madhështor i Qerbelasë, ardhur me besnikërinë dhe tragjizmin e penës naimjane, u recitua dhe këndua nëpër teqetë bektashiane të trevave shqiptare, duke ushqyer fisnikëri, dliresë morale dhe hyjnore. Kjo vepër ende sot, mban në këmbë shpresat e miliona besimtarëve bektashianë.

Frashëri është kryeqendra e diturisë që u dha shqiptarëve në zgjimin kombëtar, të vëllezërve Frashëri dhe gjithë rilindasit kombëtar për Shqipërinë." Ky do të jetë një prej mesazheve që përcjell viti Naimit.

Dialog që vazhdon në vite

Cdo dhjetë gusht, ata mblidhen së bashku, në kuvendimin e tyre me baba Rexhebin. Janë besimtarë bektashinj, ndjekës të Haxhi Bektash Veliut, të cilët në të shumtën e rasteve, janë futur në brigjet e tarikatit mistik, përmes fjalëve dhe shëmbullit të baba Rexhebit, përmes asaj urtësie emblematike që ka shoqëruar në jetë krejt brezat e dervishëve dhe baballarëve të teqeve. Janë breza të ndryshëm. Shumë pak kanë mbetur nga ata, që e ndihmuan të ngrite teqenë në Detroit të Shteteve të Bashkura të Amerikës. Ata mbajnë mend si organizuan matemin e parë në vitin 1954, si u mblodhën të gjithë në ditën e ashures, ç'fjalë të mençura tha baba Rexhebi i sapoardhur nga teqeja e famshme e Kajros në Egjipt.

Të tjerë, brezi pas të parit, kujtojnë se si mundën të aratiseshin nga skëterra komuniste në Shqipëri dhe sapo shkëlën këtë tokë të bekuar, e mbajtën frymën në teqen e baba Rexhebit. Ky i priti plot mall, u qau hallet, u dha të hanë, i strehoi për javë e muaj në teqe, duke mbajtur gjithësesi të

ndezur shpresën e lume se Shqipëria një ditë do të ishte e lirë. Brezi i më të rinjve, ata të viteve 90-të të shekullit që lam pas, e gjetën gati të drobitur këtë baba bektashian, i cili, ndonëse me brengën e përjetshme që nuk e pa më teqen e baba Selimit dhe vatanin, sërish nuk shau dhe nuk rënkoi. Përkundrazi u lut në heshtje që bashkombasit e tij, të kishin përpara vetëm ditë të bardha.

Ndonëse kanë kaluar 25 vite që hapat e tij nuk ndihen më në dhomat dhe oborrin e teqesë, besimtarët nga Prespa dhe Gjirokastra, nga Vlora dhe Tetova, nga Kruja dhe Gjakova, në Michigan apo shtete të tjerë, vijnë të flasin me të. Ata i drejtohen tyrbes madhështore, me merakun që t'i redisin fjalët siç duhen dhe ndërsa prekin butësisht mezarin nisin bisedat në heshtje. Ky dialog, në vite e vite, vazhdon veç të tjerave përmes një dashurie të ndërsjelltë, duke na kujtuar të gjithëve se jetët, qoftë në këtë botë, qoftë në të përtejmen, japin e marrin me njëra-tjetrën përmes mesazheve të tillë dridhës.

Sivjet, pikërisht në këto ditë, ka ardhur nga Kryegjyshi

Botëror Bektashian, Hirësia e Tij, Haxhi Dede Edmond Brahiamj edhe një urim, ku shkruhet midis të tjerave: “Të nderuar vëllezër, klerikë, myhibanë dhe besimtarë bektashianë në botë! Të nderuar miq dhe të afërm shpirtëror dhe biologjik të baba Rexhebit! Paqja dhe bekimi i Zotit qoftë mbi ju! Ehli-Bejti u plotësua çdo dëshirë në familjet tuaja të shtrenjta! Sot, 25 vite më parë, mbylli sytë në teqen bektashiane të Detroitit, në Miçigan të Shteteve të Bashkuara të Amerikës, shenjtori ynë, baba Rexheb Beqiri. Ndahej nga kjo botë, me njerëzit dhe të afërt të tij, me ata që e rrethuan plot dashuri në vitin 1954 kur u çel teqeja, që sakrifiku për rritjen e këtij objekti, që jo vetëm praktikuan ritet dhe traditën bektashiane, por dijtën gjithashtu të ruanin të paprekur esencën e tarikatin, vëllazërinë brenda tyre, vëllazërinë me krejt racat, etnitë dhe dallimet fetare në vendin kampion të demokracisë.

Baba Rexhebi u largua nga Shqipëria në nëndorin e vitit 1944, i detyruar nga rrethanat ideologjike që kalonte vendi i ynë. I akuzuar si “armik” i partisë komuniste ai ishte dënuar me vdekje (mungesë) dhe ka qënë dëshira e myrshidit të tij, baba Selim Gjirokastra, qe dervish i tij, besnik i idealit kombëtar, të shpëtonte nga ndëshkimi i servilëve të Moskës dhe të luftonte më tej, për një Shqipëri të lirë dhe demokratike. Së bashku me imam Vehbi Ismailin, Mid'hat Frashërin, Ali bej Këlcyrën, Hasan Dostin, Abaz Kupin, dhe dhjetra burra të tjerë që bënë historinë e nacionalizmit shqiptarë në shekullin e 20-të, shenjtori ynë bektashian, u largua me idenë e vazhdimet të një lufte me çdo çmim ndaj komunizmit sllav.

Baba Rexhebi përballoi me stoicizëm e vet karakteristik, vuajtjet pafund të mërgimtarit, për të çelur atje të parën shtëpi të Haxhi Bektash Veliut. Ky mision u arrit jo vetëm me vullnetin e Zotit të Lartë, po edhe falë thesarit të harmonisë fetare ndërshtetërore të Amerikës dhe sidomos të ndenjave kombëtare të At Fan Nolit. Ishte pikërisht ky dishepull i krishtërimin shqiptar, i cili mblodhi shqiptarët pa dallim feje dhe kontribuoi shpirtërisht dhe financiarisht për ngritjen e teqesë bektashiane. Që nga maji i vitit 1954 dhe deri më sot, teqeja bektashiane e Detroitit që mban emrin e shenjtorit, baba Rexhebit, është shndërruar në një vatër të shkëlqyer të shqiptarizmit. Atje u rritën dhe edukuan mijra besimtarë bektashianë, jo vetëm me dashurinë për Zotin, por edhe për Shqipërinë, për familjen biologjike, si edhe për familjen e mrekullueshme amerikane, me etni, raca e gjuhë të ndryshme. Sa i përket ngjarjeve kulmore të historisë së kombit tonë, teqeja u shndërrua në vatër të kuvendeve të besimtarëve myslimanë, të krishterë dhe bektashinj shqiptarë, si edhe qëndrimeve denjësisht kombëtarë.

Gjatë këtyre dekadave të përhapjes së dritës bektashiane në SHBA, përveç baba Rexhebit, në këtë teqe kanë shërbyer dhe kanë falur viett më të bukura të jetës së tyre, baba bajram gurakuqi, dervish Lutfi Gjirokastra dhe

baba Arshi Bazaj, të cilët, i gjithë komuniteti shqiptarëve në Miçigan i kujton me respektin më të thellë sepse, duke qënë besnik të baba Rexhebit, në të vërtetë mbetën besnik me traditën e kulluar bektashiane. Në këto gjurmë, ecën sot edhe dervish Eliton Pashaj, i cili mban të pafukur kandilin e Haxhi Bektash Veliut, në brezin më të ri të shqiptaro-amerikanëve në Miçigan.

Motra dhe vëlezër bektashianë! Baba Rexhebi la pas një vepër të shkëlqyer. Le ta përcjellim më tej! Baba Rexhebi la një frymë shenjtërie. Le ta ndriçojmë!

Le të përulemi me repektin më të thellë për këtë bektashi dhe shqiptar të madh, duke kujtuar çfarë ka thënë studiuesja e sotme amerikane, Franxis Trix: “baba Rexhebi ishte një bekim për Amerikën!”

Paskëtaj, në kafeoxhakun e teqesë, dervish Eliton Pashaj pret vizitat e rastit. Ai ka dëshirë kur ata besimtarë e rrethojnë me kujtimin e baba Rexhebit, baba Barjamit, dervish Lutfiut, baba Arshiut. Përmes rrëfenjave për jetën e tyre shpirtërore, dervishi i sotëm, vazhdues i udhës së tarikatin, ndjehet më i lirshëm dhe më i sigurt. Premtimi i tij më i sinqertë, se po ecën në udhën e paraardhësve të vet, janë pikërisht këto takime mbreslënëse, fryma e vëllazërisë që nuk shterret kurrë, në udhëtimin tonë drejt Hakut...

Koresp. “Urtësia”

RABIJA: MONUMENT DHIMBJEJE...

Nga Naim Deraj

Në teqenë e Rabijes përkujtohen martirët e rënë në luftën për liri. Kryegjyshata Botërore Bektashiane e ka përcaktuar këtë ditë të shënuar për të kryer peligrinazhin në këtë vend të shenjtë. Këtë vit kjo ngjarje e rëndësishme përkon me 140 vjetorin e themelimit të kësaj teqeje (1880-2020). Kryegjyshi Botëror Haxhi Dede Edmond Brahimaj kishte vendosur të vinte vetë në këtë përvjetor për të nderuar martirët që prehen në atë truall të mbrytur me gjak. Ishim nisur nga Tirana pa çelur dita për të arritur sa më shpejt. Para nesh kishte të tjerë që ecnin me padurimin për të arritur sa më parë. Dielli i nxehtë i korrikut nuk mund të pengonte peligrinët që ngjiteshin kodrave të vështira për të nderuar ata që ranë në atë truall në korrikun e vitit 1943. Ngjitemi në të përpjetën e shkëmbit të Koçit dhe në lagjen

Gjergaj të Levanit kemi përballë lirin e Gjergajt, kurse më tej në lagjen Bregaj hap krahët si harka me mëngë lisi i famshëm me emrin kuptimplot “Shenjti”. Peizazhi i këtij fshati të krijon ndjesinë se je përballë një foleje shqiptarje gjigande, mbi të cilën përplas krahët shpendi luftëtar. Duke iu afruar banesave të fshatit Levan të Tepelenës, aty ku bashkohet rruga e fshatit me rrugën që të çon për në Allkomemaj dhe Rabije u takuam me një grup banorësh të Levanit. Disa djem e vajza i mbanin këngën një burri të moshuar, i cili ia thoshte :

...”Dëgjoni o shqiptar në Rabije seç u bë.

Vranë babanë dhe dervishët, si në qerbela u bë...”

Në ato zëra të pastër si ujë gurre, derdhej dhimbja e krenaria e popullit për bijtë e tij të rënë në luftën për liri. Ishim të rrëmbyer nga ajo atmosferë e mbushur me dhimbje dhe mirënjohje për martirët, kur pranë nesh po vinte Kryegjyshi Botëror Haxhi Dede Edmond Brahimaj. Në ato çaste mbi të pranishmit ra një nur

i bukur. Kryegjyshit i uroi i pari mirëseardhjen Medin Caushi dhe pa humbur kohë vijuan rrugën për në Rabije. Me të mbërritur në vendin e shenjtë pushtohemi nga atmosfera e krijuar. Nga ato kodra e pllaja të bekuara ku njeriu ndihet si në parajsë, vështrimi shkon nga Kulmaku i baba Tomorit në kurorën lart në supet e malit përmbi Sevaster.

Aty na dukej se duke zgjatur dorën, do preknim Gllavën, malet e Tepelenës, Beratit dhe Skraparit. Në ato kodra e male të veshura me harkanë jeshile të thellë kanë jetuar dhe luftuar në shekuj ata që ishin betuar për atdhe dhe për fe. Aty ndihet jehona e betejave të bektashiut famëmadh Ali Pash Tepelena, sakrificat e baba Ismailit, baba Medin Gllavës, baba Ahmet Turanit, baba Sali Matohasanaj, baba Ali Tomorit dhe shumë dervishëve e bektashinjve të tjerë, të cilët janë të pranishëm në mendjet dhe zemrat e njerëzve. Të pranishmit, megjithëse të vendosur në mënyrë të kujdesshme duke ruajtur distancën nga njeri-tjetri, ishin të bashkuar në shpirt. Portreti dhe sytë; gjithë qenia e tyre rrezatonte dritë, mall dhe admirim. Kryegjyshi Haxhi Dede Edmond Brahimaji, në krye të klerikëve që e shoqëronin përuroi tyrbenë e re dhe u drejtua nga busti i baba Abazit. Në krah kishte Abaz Memushin, nipin e baba Abazit. Taçet dhe uniformat e tyre shndrisnin mes njerëzve të pranishëm. Nëpër vezullimet e asaj drite ishin pëllumbat e bardhë të paqes ngritur për fluturim nga trualli i mbrujtur me gjakun e martirëve. Tyrbeja e ndërtuar nga familja e nipit të baba Abazit bashkë me përmendoren dhe mjediset që ka në përbërje, janë një kompleks mbresëlënës. Ashtu si baba Abazi në krye të martirëve në ato ditë

sakrifice për liri, edhe ky kompleks në krye të tyrbeve të tjera, është mejdani i gjithë klerikëve që prehen aty. Abaz Memushi i ri ishte aty me familjarë dhe të afërm të tij. Aty pranë ishin pasardhësit e Izet dhe Qemal Kapllanit; Raziu, Ramazani dhe familjarët e tyre. Në çdo korrik ata vijnë dhe ndezin qirinjtë për të kujtuar të rënët dhe prindërit e tyre, të cilët ashtu të përgjakur erdhën në ditët tona dëshmitarë të gjallë të sakrificës që bënë martirët e Rabijes. Ishim mësuar që këtu të takonim xha Izetin, por këtë përvjetor nuk e takuam

dot. Ai pasi kaloi kufirin e një shekull, shkoi të prehet në paqe. Mes të pranishmëve ishin edhe shumë njerëz që nuk mundëm tua shënojmë emrat, por idenditeti i tyre është ai i atdhetarëve bektashi. Mes këtyre njerëzve të bien në sy të moshuar të kërrusur nga pesha e kohës, të rinj e të reja si lastarë dhe fëmijë si filiza, të cilët kanë ardhur mbi supet e të rriturve për të hedhur hapat e para në këtë truall të shenjtë. Kryegjyshi Haxhi Dede Edmond Brahimaj u drejtohet dhe u flet të pranishmëve: “Kam nderin dhe fatin e madh që të jem sot pranë jush dhe më lejoni që si Kryegjysh Botëror Bektashian, t’ju falënderoj për pjesëmarrjen në këtë ditë përkujtimore, duke ju uruar fat dhe mbarësi në familjet tuaja! Ky vend i bekuar, këtu në lartësitë e maleve, ka lidhur kurdoherë në mënyrë të mrekullueshme, historinë e tarikatit bektashian me historinë e kësaj treve. Historia e këtij vendi, që zë fill me ardhjen këtu të dervishëve

të Haxhi Bektash Veliut, të cilët parashihnin në misionin e tyre jo thjeshtë përhapjen e diturive të Islamit, por edhe mbrujtjen e shpirtit të lirisë, të ideve të lume të paqes universale. Ende sot, kur flitet për toponiminë e krahinës së Tepelenës dhe krejt trevave shqiptare se feja, atdheu, familja, vëllazëria e tarikatit, ishin të shenjta. Për shenjtërinë e tyre ja vlente madhe edhe sakrifica më sublime.

Teqeja e Rabijes do të rritej nëpër vite, jo thjeshtë në pikëpamjen e shtimit të myhibëve dhe dashamirësve, jo

thjeshtë në pikëpamje të shtimit të sipërfaqes së tokës, pyjeve, kullotave dhe bagëtive. Rritja e saj kishte të bënte me emrin dhe historinë që po bënte, duke qëndruar brenda misionit të saj historik, së bashku me teqenë e Turanit, të Koshtanit, të Harakopit dhe të Gllavës.

Në mënyrë të veçantë, misioni atdhetar i teqesë së Rabijes, do të binte në pah në fundin e shekullit të 19 dhe fillimin e shekullit të 20, në momentet kur postmbajtësi i saj, ishte baba Selman Gricaj nga Martaneshi. Përveç edukatës familjare bektashiane, si dhe traditave të shquara martaneshase, baba Selmani mori leksione të tarikatis në udhëtimet e tij në Haxh, në Irak, në qendrën botërore të Haxhi Bektashit. Tek morali dhe fryma e tij, ishin ndërthurur në mënyrë më të harmonishme dhimbshuria për vatanin me dhimbësinë për urtësinë e tarikatis

tonë. Me veprën e tij, ky klerik i dha emër të mirë, jo thjeshtë teqesë së Rabijes, por vetë bektashizmit shqiptar. Është kjo arsyeja që sot e kësaj dite, në kuvendet tepelenase këndohen vargjet:

*Baballarë të mirë qenë,
Që të gjithë në Tepelenë,
Por mbi krye, përmbi krye,
Ish Selmani në Rabije....*

Sigurisht, fletët e arta të historikut të kësaj teqeje, do të mbeten gjithmonë të hapura, në ngjarjen e trishtuar të korrikut të vitit 1943. Klerikët bektashianë të Shqipërisë nuk mund të rrinin indiferent ndaj ngjarjeve kulmore të Luftës së Dytë Botërore, ku fatet e kombeve dhe sidomos fati ynë, po binte në duar të fashizmit. Ishin të shumtë klerikët tanë ët cilët e kuptuan se kundër fashizmit nuk mund që vetëm të flitej, por duhej ngritur me armë në dorë, për krahu besimtarëve, në

fushëbetejën e lirisë së kombit. Lidhja e klerikëve të teqesë së Rabijes, me formacionet luftarake naciona- lçlirimtare të vendit, bënë që teqeja të shndërrohej në vatër të shenjtë atdhetarizmi, që dashamirësit e saj të shumtë të rrëmbenin armët kundër bishës fashiste.

Ka qenë ky shkak që në 23 korrikun e vitit 1943, forca të shumta italiane, me mjete të motorizuara dhe të armatosura deri në dhëmbë, iu drejtuan teqesë së Rabijes, a thua sikur këtu të ishin mijëra luftëtarë shqiptarë. Mllef i fashist, kishte të bënte sidomos me aspiratën e pashuar bektashiane të lirisë së kombit të tyre. Këtë mllef ata e rrëfyan me pushkatimin e baba Abaz Rabijes, të dervishëve: Bajram Lamaj nga Levani, Hasanit nga Rabija, Feimit nga Gllava dhe Bajramit nga Mallakastra. Këta emra të ndritur klerikësh, së bashku me 27 besimtarë dhe myhibanë të

tjerë që u vranë dhe masakruan po atë ditë, tanimë kanë hyrë padyshim në panteonin e lirisë së kombit tonë. Nder dhe respekt të përjetshëm për jetën dhe veprën e tyre!

Motra dhe vëllezër të mijë! Ne duhej të ishim shumë sot, në këtë vend, në përkujtim të asaj ngjarje të vitit 1943. Por pandemia në të cilën po kalojmë, na i bën të pamundur takimet fizike, uljen e përbashkët në kuvende dhe në sofrë bektashiane. Ne jemi të ndërgjegjshëm se duhet t'u përmbahemi me urtësinë tonë çdo këshill apo urdhër të dhënë prej mekanizmave shtetërorë. Ne jemi besimplotë dhe i lutemi Zotit të Lartë ta kalojmë një orë e më parë këtë pandemi, për t'iu kthyer jetës sonë familjare takimeve dhe bisedave me të dashurit, sidomos bisedave shpirtërore në mjediset e mrekullueshëm të teqeve tona."

Në kohë dreke dëshira e të gjithëve ishte ta kishin Kryegjyshin në çdo sofër mbi barin e gjelbër nën hijen e lisave. Ai ecën duke i takuar, uruar e premtuar se do të ishin së bashku përsëri. Duke marrë rrugën e kthimit Kryegjyshi u drejtua nga ne dhe na tha: *"Do vemi për një kafe te Medin Caushi"*. Në truallin e Caushajve është lisi madhështor *"Shenjtë"*. Në trungun e këtij lisi ka pjesë të thara, gunga e zgavra dhe gjurmë të degëve të këputura nga mosha dhe stuhitë, si shenjat e plagëve të një luftëtari të vjetër, por këto nuk ia paksojnë madhësinë, përkundrazi e bëjnë më të veçantë e më madhështor. Pranë këtij lisi takohen, bisedojnë e qajnë hallet njerëzit. Kështu thonë se ka shërbyer brez pas brezi. Trualli ku ndodhet ky lis është edhe vendlindja e disa figurave atdhetare të bektashinjve me emër si baba Medin Gllava, baba Neki Caushi, baba Demka dhe baba Nuro.

Kur u afrua te lisi, Kryegjyshi duke kundruar me qetësi, u drejtua në këmbë drejt tij. Ndaloj për pak çaste në murin që rrethonte trungun gjigand dhe sikur do të takonte një mik të vjetër malluar prej kohrash, u ngjiti mbi ata gurë dhe u mbështet në trungun e stërlashtë duke medituuar për disa çaste. Ne të pranishmit vështronim atë pamje të paharrushme. Nëpër rrudhat e lëkurës së plasarit të lisit shumëshekullor Kryegjyshi shihte historinë dhe sakrificat e atdhetarëve bektashian. Kodrat përrreth me vendet e shenjtë në gjirin e tyre, përbënin teatrin hyjnor. Medini i përmendi Kryegjyshit vendet e shenjtë në Levan si: Teqeja e famshme e Harkopit me tyrben e madhe dhe e vogël, mekami i dervish Jonuzit, mekami i baba Orhanit, varroshi i baba Rizait.

Nëse do të të bëhej e mundur që ky lis dhe trualli ku është do të shpallehin vend peligrinazhi bektashian, do të ishte me shumë vlerë për brezat. Aty pranë, në shkallët e shtëpisë, Medini dhe Merushja i uruan Kryegjyshit mirëseardhjen, që dukeshin sikur fluturonin. Ajo derë ka qenë e hapur për miq e shokë, për njerëz të thjeshtë e hallexhinj

dhe për personalitete të larta të vendit, por ardhja e Kryegjyshit Botëror Bektashian, që i kalonte përmasat e zakonshme. Haxhi Dede Edmond Brahimaj vështronte në muret e dhomës portretet e bektashinjve margaritarë, baba Medin Gllava dhe baba Neki Caushi dhe në ato çaste u shpreh se: *"i kishte të gjalla kujtimet për baba Nekiun qysh nga orët e para të viteve 90-91, kur në krah të ish Kryegjyshit Haxhi Dede Reshat Bardhi kishin punuar ditë e natë për ringritjen e institucioneve bektashiane"*. Zonja e shtëpisë, Merushja kishte ardhur në atë derë vajzë e re dhe ishte rritur me historitë e bektashinjve të dëgjua nga më të moshuarit. Ajo i kishte shërbyer baba Nekiut për dhjetra vjet si prindërve të saj dhe kishte marrë shpërblym uratën e tij. Ishte një mrekulli të shikoje se si ajo dhe Medini kryenin me dashuri ritet bektashiane në shtëpinë e tyre. Pasi u ulëm dhe u bënë urimet tradicionale, biseda rrodhi e ngrohtë dhe nuk kish të mbaruar.

Ditë si kjo janë të pakta në jetën e njerëzve, por ato kanë brenda tyre forca mistike të figurave të paharruara bektashiane që ripërtërijnë vlerat në të ardhmen.

Poezi

Kurora e Malit

Nga Pelivan Haxhiaj

“Kurora e Malit”,
vend i shenjtëruar,
Simbol i bektashizmit.
Paqe rrezaton,
Mirësi për shpirtin.
Kurora e Malit,
Një vend i bekuar.
Që nga maj` e Tartarit,
Drit` lëshon mbi truall.

Grupit lab

Fllad i këngës tuaj,
Ç` më përkund ndër ëndrra.
Sikundër një foshnjë,
Kur përkund nëna.
Zëri i juaj i ëmbël,
Si puhi e majit,
Herë përhapet fushës,
Herë merr përpjet malit.
Seç më bën me flatra
Kënga juaj e bukur.
(Dhe pse jam si shpendi,
Me krahë të këputur).

Më ngjit lartë në Tartar,
Në “Kurorë” të Malit.
Te seli e shenjtë,
E baba Hamzait.
Prej ku hedh vështrimin,
Ngado rreth e qark
Zemra mal më bëhet,
Shpirti ndizet flakë.

Eh ky vendi im,
Me djemt si petrita.

Zërin si bilbili,
Syrin me shtatë drita.
E ku ka më mirë,
(Kur shtruar ia thotë kënga),
Çdo gjë qesh e ndrin,
Si dielli, si hëna.

Sevaster në më ke djalë

Sevaster, në më ke djalë,
(Ashtu si prindi evlanë).
Mos më lër mua mënjanë,
Thuamë qoftë veç dhe një fjalë.
Ta kopsit për nën dhëmballë,
Si një amanet ta mbaj,
Me vete ngado ta marr.
Dhe në qofsha shtrirë në varr,
Nëse kush të prek, të shan,
Më jep një shënjë a një sinjal.
Furtunë ngrihem, dheut dal.
I gjallë bëhem ndër të gjallë,
N` rresht me shokët në istikam,
Të mbrojë ty lule e rrallë.
Sevaster..., të qofsha falë.

Malli i vendlindjes

Malli i vendlindjes,
Është si bor` e malit.
Si fllad` i pranverës,
Si bar` i livadhit.
Malli i vendlindjes,
Është sa kup` e qiellit.
Porsi hënë e plotë,
Si drita e diellit.

Malli i vendlindjes,
Është te një breg i thyer,
Te një plis ugari,

Me parmendë kthyer.
Malli i vendlindjes,
Është sokëllimë mali.
Është te nur` i çupës,
Te besa e djalit.
Malli i vendlindjes,
Është një fjalë, një këngë.
Është te lule e mollës,
Spërkatur me hënë.
Malli i vendlindjes,
Është si predhë pushke,
Është një zjarr që s`shuhet,
Është këngë lufte.
Malli i vendlindjes,
Si hija në darkë.
Sa më shumë largohesh
Aq më shumë hedh shtat.
Malli i vendlindjes,
Me fjalë s`mund të thuhet.
Ndaj dhe shpirti im
Vjen aty përkundet.

Një dorë dhe nga balta jote

O toka ime, o vendi im,
Mbrojtur ti në dallgë e shqotë.
Vend i stralltë shkrepëtim,
Më i bukuri në botë.
Një dorë dhe nga balta jote,
Do marr ta mbaj gjithmonë me vete.
Siç mbanin nënat tona, (nuse),
Pajën ruajtur në sepete.
Që larg në u ndodhsha ndonjëherë,
Se jeta ka plot dallgë e valë.
(Dhe s`dihet ku na çon, na nxjerr),
Unë ty gjithmonë të të kem pranë.
O toka ime, o malli im,
O plis, o gur e fije bari.
Kur një ditë, që s`do jem unë,
Për ju, do lë këngë prej malli.

Teqeja e baba Siri Çoçolit, Kajro - Egjipt.

Teqeja Magauri

Nga Qerim HAXHIU

Në rrëzë të një shkëmbi gati të copëtuar,
Ngrihet një teqe me pemë hijeshuar.
Rreth e rrotull saj shtrihet një baçe,
Mbrenda gjirit saj dalin ca çeshme.
Uj i tyre i ftohtë dhe i kulluar,
Freskon ata që venë për t'vizituar.
Në të djathtë kur hyn, një vreshtë gjelbëron,
Veringat e tija gojën ëmbëlson.
Në krah të mëngjer, aty duke hyrë,
Në një shtyllë flamuri skalitur dhe ngjyrë.
Lloj-lloj lule sheh njeriu aty,
Këtu një trëndafil aty një menekshe.
Kjo lule-mullaga, ajo gojë luani,
Këtu një hanz me tej shatërvani.
Në mes të teqesë ngrihet një selvi,
Sa bukur të tjerat i rrinë përkarshi.
Që ditën që teqeja këtu u themelua,
Kjo tokë e thatë në lulishte u ndërrua.
Se parimi i teqesë, parimi bektashi,
Është të punosh në këtë gjithësi.

Kur hedh sytë nga jashtë duket mrekulli,
Dhe kur hyn brënda gjen një bujari.
Por vleftën më të madhe, kjo teqe bujare,
E ka nga që është teqe shqiptare.
Kryetari i teqesë baba Siri Glina,
Është shqiptar që ka mbajt martina.
Që ka mbajt martina dhe që ka luftuar,
Me burra e djem me besë bashkuar.
Kur nderi i shqiptarit ka qënë në rrezik,
Është hedhur në luftë me pushkë e me thikë.
Edhe dervishët të mirë e të butë,
Dashuri shqiptare në zemër kanë futë.
Nga goja e tyre mjalt e sheqer del,
Nga duart e tyre punë me themel.
Ata për ne vllazër, ata për ne shokë,
Hallet e Shqipërisë i vajtojmë tokë.
Kjo teqe e bekuar është bërë shtëpi,
Çdo zemër shqiptare aty gjen qetësi.
Kur hyn brënda pritët me nderime,
Dhe kur del jashtë përcillet me bekime.
Zemra t'bahet mal kur vete në teqe,
Gjuha e bukur shqipe tingëllon atje.
Me një fjalë teqeja këtu në mërgim,
Na pasqyron atdheun pa asnjë dyshim.

Dashuri e besimit

Udhëtimi nga Tiranë në Gramsh për në Tunjë, tek Vendi i Mirë, e bënë edhe më të bukur udhëtimin, sepse shofer Gjergji të kujton udhëtimet e tij në gjithë Shqipërinë, në vendet e shenjta, por sidomos për në malin e shenjtë të Tomorrit. Ai thotë se këtë vit, në Tomorri pati më shumë pelegrinë edhe pse ishte pandemia, por natyra e bukur e Tomorrit e largon këtë sëmundje të rrezikshme. Po, i thash Gjergjit, është një çudi më vehte, sepse natyra e pastër, kudo që të jesh, mes gjelbërimit dhe natyrës së virgjër me ajrin e shumtë të oksigjenuar, ti shëron mushkërit. Sa i afrosh Tunjës, të del i plotë dhe ballëpërballë veriu i Tomorrit, i bukur, madhështor me tri majat veriore, i mesit është mekami i vjetër, i Abaz

Aliut, i cili shikon edhe tyrben Abaz Ali në jug të Tomorrit. Këtë e vizitoi dhe përshkruan bukur, Eqerem bej Vlora në tetorin e vitit 1906. Mbas sheshit të pushimit nga pelegrinët mbi pllajën Dardhë, fillon ecja gjarpërushe si një kanion vertikal, të ecësh me shumë vështirësi për 6 orë për të vajtur te mekami verior, Abaz Ali. Të huajt, këtë rrugë e kanë quajtur “shtegu fetar”. Sipas të dhëave, drejtoi pelegrinazhin nga viti 1930 deri 1945, dervish Muço Mustafai, ku vinin pelegrinë nga Berati, Gramshi, Elbasani, Gorë-Opari. Pelegrinazhi u mbyll në vitin 1967. Gramshi e shikon nga afër Tomorrit, veri dhe verilindor, të jep një ndijesi dhe kënaqësi të veçantë në kujtesën mitike, e besimit më të vjetër në Europë.

Sapo mbrirë të tyrbja, besimtarët dhe dashamirësit na përshën-

detën dhe uruan mirëseardhjen në këtë ditë të shenjtë. Ritualit vazhonte një nga një në tyrbe, nën kujdesin e Alketa Llahës me qetësi dhe dashurinë e adhurimit në këtë vend, përballë Tomorrit. Tyrbja e shtonte më shumë ndenjen e besimit dhe atë dashuri nën hijen e Tomorrit. Siç shkruan Kristoforishi në librin Gjahu i Malësorëve, Tomorri mbron shqiptarët dhe besimin e madh që kanë për këtë mal. Besimtarë dhe dashamirës nga fshati Tunjë dhe Gramshi përfaqësues të pushtetit lokal nga fshati, kryeplak Bujar Basha dhe përfaqësues të bashkisë Gramsh, z. Ilir Llapushi, Elis Zani dhe z. Can Dyrmishi këgëtar i njohur Met Doku kishin ardhur të ndanin gëzimin e kësaj dite. Nga Kryegjyshata Botërore Bektashiane morën pjesëmuarëm pjesë unë dhe dervish Xhelal Resuli, i cili drejton prej vitesh teqenë e Shëmbërdhenjtit. Për të tretin vit këtu organizohet pelegrinazhi.

Tyrbetarja Alketa Llaha ka mundur të afroj besimtarë dhe dashamairës nga fshati dhe zona rreth Gramshit, duke bërë edhe rregjistrim të familjeve bektashiane.

Edhe në vështrimin historik ky fshat ka një histori të lashtë me kalanë e saj të Tunjës ilire dhe përfshihet në Sulovën e Sipërme me shumë fise të njohur si: Basha, Llaha, Miraka, Qehajai, Senia, Brahimasi, Braha, Zenuni, Lila, Hoxha etj. Në historinë e saj del se Tunja njihet edhe si nyje lidhëse për vet pozitën gjeografike si vend kalimi, i rrugëve ilire dhe mesjetare, për Tomoricë, Korçë, Berat, i rrugëve sekondare nga lugina e Osumit nëpërmjet Lapardhasë së Beratit-Lumas, Pëllumbas-Belesovë-Katërlis-Tunjë-Duzhë-Onstenth-Vahu i Devollit-Lugina e Devollit-Korçë-Greqi. Rrugë të shumta këmbësore në vargmalin e kalasë së Tunjës ku duket madhërisht mali i Tomorrit që e sodisin gjithë banorët e Sulovës që e kanë ballë përballë.

Besimi në Tunjë lidhet me besimin e lashtë për vetë faktin se ka pranë malin mitik të Tomorrit, vet zona e Sulovës në lashtësi lidhet me kultin e diellit e adhurimet e hershme. Kjo vazhdoi deri sa erdhi krishtërimi, e më pas myslimanizmi. Misionarë të ndryshëm gjatë shekullit XVI-XVII, përhapën Islamit dhe bekashizmin, u krijuan teqetë e para: Shëmbërdhenjit, Dushkut, dervishije e shumë tyrbe, vakëfe, në gjithë fshatrat e Gramshit si: teqe në Dushk e Shëmbërdhenj, mekamet në Ermenj, Kumnjan, Lenie, Grabovë, Zamshe, Snosëm. Shelcan. Kukur, Vendi Mirë, Vakëf-Tunjë, Vendi i Mirë, Shemrizë.

Në hartat e vjetra pranë xhamisë së fshatit Tunjë në lagjen Llaha ka qënë një tyrbe vakëf, dhe respektohej nga banorët. Por me kalimin e viteve u prish herët. Pleqtë e vjetër tregojnë se në varrezën

e vendit, Vrom, ka pasur shumë gurë varri me taxhin bektashian me teslim. I njohur dhe përkrahës i bektashizmit me përkushtim ka qënë myhibi Tahir Lllaha, i cili punoi në teqenë e Shëmbërdhenjit, Çericës të Tomorricës, në Skrapar, për një kohë të gjatë dhe ish edhe “dervish Nderi”, atdhetar, pjesëmarrës në luftën e Vlorës në vitin 1920. I është dhënë titulli “Qytetar Nderi” i komunës Tunjë, i cili ka kaluar nga jeta në vitin 1928. Nga ky fis ka 80 familje në Tunjë, në Gramsh, Tiranë, Durrës e vende të tjera. Janë bërë punime bujqësore në këtë Vend të Mirë edhe më vonë, vazhdojnë edhe sot duke e lënë në harresë religjionin. Nga fisi Tahir Llaha me inisiativën e saj, Alketa Llaha dhe përkrahjen e prindërve ngrii tyrben vakëf, në vitin 2015. Kurse në vitin 2018, Alketa duke punuar në afërsi të tyrbes gjeti një gurë varri me taxh me teslim, i cil ky i përkiste si model shekullit XVII. Gjithashtu, në vitin 2019, vëllai i saj Ferdinand Llaha gjeti gurin tjetër me taxh në vreshtin e qershive, dhe teslim në gërmimet rreth tyrbes. Gjatë kësaj periudhe tyrbja frekuentohet nga banorët e fshatit dhe

zona përreth, organizohet pelegrinazh në muajin gusht sipas kalendarit bektashian. Dita e sotme ishte e veçantë pasi tyrbetarja Alketa Llaha bëri edhe ashure duke i shpërndarë tek të gjithë pjesmarrësit. Mbase bënë ritualin bektashian në tyrbe, filloi ceremonia me hymnin kombëtar, solli mesazhin e Kryegjyshit Botëror të Bektashinjve, Haxhi Dede Edmond Brahimaj, dervish Xhelal Resuli: “Sigurisht viti i sivjetëm është i veçant tek ne dhe gjithë botën nga pandemia e kësaj sëmundje e rrezikshme për njerëzimin. Që të ruhemi dhe të kujdesemi në zbatim të rregullave ndaj COVID -19 mbetet parësore për të gjithë, kudo që punojmë dhe jetojmë. Ashtu siç e dini ky muaj është muaji Muharrem që gjithë besimtarët, dashamirësit mbajtën matemin për 10 ditë zi, në përkujtim të 72 dëshmorëve të Qerbelasë dhe u bë dhe ashurja që sot po e bëni edhe ju. Sot vijmë këtu në Tunjë, në këtë ceremoni modeste në kujtim të Vendit të Mirë. Edhe në këtë fshat kanë ardhur misionarë të bektashizmit. E vërtetojnë gurët e varreve me taxhin bektashian, teslim etj. Në ish varrezën e madhe

të fshatit Tunjë janë gjetur këto objekte dëshmi të historisë së bektashizmit qysh herët. Fakti që në Gramsh kemi teqetë e Shëmbërdhenjit, Dushkut dhe tyrbe bektashiane, tregojnë se gjurmët bektashiane këtu janë të hershme. Në memorien e popullit mbahen mend, ceremonitë fetare: të Barjamit Madh dhe Kurban Barjamit, Sulltan Novruzit, mbajtja e matemit dhe dita e ashures nga pleqtë e vjetër dhe dashmirësve të fshatit Tunjë.

Motra dhe vëllezër! Sot duke marrë pjesë në këtë ceremoni ne kujtojmë dhe ruajmë gjallë, gjurmët në këtë Vend të Mirë, kujtojmë myhibin dhe “Dervish Nderi” i bektashizmit, Tahir Llahe, që ka ndihmuar dhe mbajtur gjallë gjurmët e bektashizmit, në Gramsh dhe Tomoricë të Skraparit deri në vitin 1928. Me këtë rast dua të falenderoj ndihmesën dhe përkushtimin e znj. Alketa LLaha me të afërmit e saj që ngritën këtë tyrbe të thjeshtë. Ky Vend i Mirë na jep shpresë të përhap gjithmonë frymën e vëllazërisë, bashkimit dhe harmonisë. Falenderojmë për pjesëmarrje në këtë ceremoni kryeplakun e fshatit Bujar Basha, dhe nga Bashkia e Gramshit z. Ilir Llapushi, z. Elis Zaimi, z. Can Dyrmishi. Gëzuar këtë ditë të shënuar!” Përhëndet në emër të fshatit Tunjë kryeplaku i fshatit z. Bujar Basha, i cili falenderoi pjesëmarrësit dhe përfaqësuesit e Kryegjyshitës

Bortërore Bektashiane, ...”Për ne është një gëzim dhe krenari që bëjmë pelegrinazh në këtë Vend të Mirë, do punojmë jo vetëm ta mirëmbajmë tyrben por të shtojmë edhe më shumë besimtarët, kemi fatin e madh se përballë kemi malin e Tomorrit na i shton më shumë dashurinë ndaj Zotit.” Më pas u kënduan këngë bektashiane, e vargje të krahinës. Dreka e shtruar enkas, e përgatitur nga motra e tyrbetares Mirela Llahe, i bëri më të gëzueshëm bisedat rreth gjurmëve bektashiane. Dervish Xhelali i uroi edhe për ashuren që u organizua për herë të parë në ditët e muajit Muharrem në Tunjë, e cila la mbresa tek të gjithë. Gjithashtu u shpërndan revista “Urtësia”, fletpalosje për matemtin dhe ashuren, pelegrinazhin e malit të Tomorrit. Dervish Xhelali u premtoi pjesëmarrësve se vitin që vjen do ta organizojmë me një pjesëmarrje më të madhe jo vetëm nga fshati Tunjë por gjithë Sulova, do u siguroj çadra dhe ta ndihmojmë tyrbetaren Alketa. Besimtarët e vjetër Mërkur Qosja dhe Maliq Brahimi u shprehën se Vendi i Mirë na afron dhe bashkon më shumë me njeri-tjetrin , ta ndihmojmë tyrbetaren të gjithë. Dita e shënuar në Tunjë në fillimin e shtatorit solli mbresa, dha dashuri në besimin e plotë nën hijen e Tomorrit.

Nuri Çuni

JAPIN JETËN, NË JETË JANË...

Nga Medin Çausi

Në ditët e para të korrikut ndjeva gëzimin për të qenë i pranishëm në përrurimin e tyrbesë në vendin e shenjtë që ndodhet në kodrën e Borizanës në Krahësin e Sipërm. Gjyshata e Gjirokastrës, falë kontributit të z. Pajtim Hadëri, tani ka një tyrbe më shumë në këtë trevë me histori të ndritur. Kjo ditë mbetet si ditë e shenjtë e pelegrinazhit të përvitshëm. Nga Kryegjyshata Botërore Bektashiane erdhën në këtë përrurim, dervish Mikel Onjea, Sekretari i Përgjithshëm Nuri Çuni dhe myhibi Naim Deraj, i cili po punon me pasion për të mbledhur të dhëna për historinë e tyrbeve dhe teqeve në Tepelenë. Pasi u takuam biseda rrjedh natyrshëm për punët në dobi të promovimit të vlerave të bektashizmit. Nuriu, i pajisur me përvojën e madhe në punën e gjatë e të palodhur në shërbim të bektashizmës, na shpalos natyrshëm fakte që flasin për traditën bektashiane në Krujë, Skrapar, Mallakastër, Tepelenë, dhe në shumë treva të vendit tonë. Me trup ishim aty, kurse mendja shkante në vendet e shenjta bektashiane nëpër Shqipëri. Nuriu i impresionuar

na tregon se në rrugëtimin nga Lushnja për në Fier vështrimi drejtohej nga Baba Tomori, pastaj vazhdon: “ Sapo kalojmë Fierin dhe i afrohem Mallakastrës, para nesh shfaqen sup më sup malet që lidhin Tepelenën dhe Vlorën. Mbi një sup të tyre, lart përmbi Sevaster qëndron Kurora e Shenjtë. Në vesh na kumbonte betimi i dëgjuar në këto anë: “Për Tomor dhe për Kurorë!” Në Mallakastrën e egër na dalin përballë kodrat e Drizarit. Në atë peizash të gjelbër, në zemrat dhe mendjet e njerëzve të këtyre trojeve ruhet emri i mirë

i ish Kryegjyshit Botëror Ahmet Myftari dhe pranë tij dervish Reshatit, të cilët në ato kohëra të vështira ruajtën dhe transmetuan amanetin bektashian. Ai amanet i bërë realitet nga Kryegjyshi Botëror Reshat Bardhi, sot gjallon me përkujdesjen e Kryegjyshit Botëror Dede Edmond Brahimaj”.

I afrohem vendit të shenjtë në Krahësin Sipërm. Mekami ku prehen baba Muharremi dhe dervish Jonuzi, vendi quhet Borizanë është i bashkangjitur me varg kodrat e shtrira deri në Levan, Rabije e Gllavë. Ky vend i shenjtë dhe mis-

ionarët bektashianë nëpër breza kanë qenë të lidhur me teqetë e mirënjohura të Harakopit, Koshtanit, Rabies, Gllavës e më gjerë. Ashtu si lisat e shenjtë të këtyre trojeve, këto vende të shenjta kanë qenë krah njeri-tjetrit në furtunat e kohës dhe i kanë përballuar ato. Siç thotë Sami Frashëri: "...Furtunat, idealeve të dobëta u thajne rrënjët, kurse idealeve të fuqishme ua forcojnë akoma më shumë ...!"

Në mes të pelegrinëve fytyrë ndritur takojmë Pajtim Hadërin dhe bashkëshorten e tij Floreshën, Fatmirin dhe Fatbardhën, Pëllumbin dhe Dallëndyshen. Ata ishin aty familjarisht; burra e gra të rrethuar nga fëmijët e tyre, bashkëfshatarët dhe bashkëtrevasit, miq e shokë nga disa zona. Për të nderuar këtë ditë të shënuar mes të pranishmëve ishte dhe përfaqësuesi i tarikatit halveti Sheh Hysen Shehu, i cili përshëndeti të pranishmit. Mekami plot dritë, mbuluar me flamurin kombëtar dhe flamurin bektashian ishte e rrethuar dhjetra burra e gra, vajza e djem dhe të moshuar. Duke parë mes tyre fëmijët si filiza të së ardhmes, të krijohet bindja se në këto troje fara e bektashizmit ka rrënjë të thella dhe do të gjalloi në brezat e së ardhmes. Mekami i baba Muharremit dhe dervish Jonuzit janë të hershëm dhe kanë historinë e tyre. Por, nga dëmtimet e kohës, tyrbetari, Hysen Zeneli e rindërtoi tyrben me të ardhurat e veta në vitin 1949. Pas ndalimit të veprimtarive fetare me ligj në vitin 1967 edhe ky mekam, si shumë të tjera, u shkatërrua themelisht, por në zemrat dhe mendjet e fëmijëve të Hysen Zenjelit gjallonte amaneti për ta ringritur përsëri dhe ashtu u bë. Financiarisht këtë punë e mori përsipër Pajtimi dhe e realizuan së bashku me tre vëllezër. Aty pranë dëgjojmë bisedën e të moshuarve, Bastri Velika dhe Muhamet Shabani: "Tradita e të parëve të familjes së Hysen Zenelit ka qenë e tillë; secili kontribuonte sipas mundësive, por në shpirt dhe zemër kanë qenë bashkë; tek ka rrjedhur do pikojë. Kështu janë edhe sot, prandaj modeli i kësaj vëllezërie është një shembull i mirë për gjithë trevën."

Pasi pjesëmarrësit u takuan me njeri tjetrin dhe shkëmbyen bisedat spontane për të njohur, miq, shokë dhe njerëzit e dashur u zhvillua ceremonia e planifikuar, e cila u hap me hymnin kombëtar. Pastaj fjalën e mori dervish Mikeli, i cili theksoi se: "Kam kënaqësinë të jem këtu midis jush, në këtë ditë të shënuar, të sjellë përshëndetjen e Kryegjyshit Botëror të Bektashinjve, Haxhi Dede Edmond Brahimaj, me-

sazhin e tij, ti nderojmë dhe përkujtojmë gjithmonë baba Muharremin dhe dervish Jonuzin. Këta klerikë që punuan dhe afruan besimtarët, në dashurinë ndaj Zotit dhe atdheut. Më vjen mirë që kini ardhur sot këtu i madh dhe i vogël dhe me këtë dashuri të vazhdoni edhe në të ardhmen. Ngritja e mekamt nga z.Pajtim Hadëri me vëllazërinë e tij është jo vetëm një dashuri për dy klerikët bektashian, por vazhdimi i traditës dhe respektit që treguat për këta shenjtorë. Unë e kam në vemndjen time kujdesin për këtë mekam dhe gjithë mekamet e vendet e shenjta në Tepelenë." Përshëndetjen të pranishmit dhe shprehën mbështetjen e tyre Sheh Hysen Hormova, duke theksuar se do të bashkëpunojmë me bektashinjtë gjithmonë, falenderojmë pjesëmarrjen e përfaqësuesve të Kryegjyshit Botëror Bektashianë në këtë ditë të mrekullueshëm. Më pas kryeplaku i fshatit Bashkim Llaka me mirënjohje, falenderoi gjithë pjesëmarrësit në përkujtimin e baba Muharremit dhe dervish Jonuzit. Ne si fshat do të tregojmë kujdes të veçantë, për mekamin tonë. Përshëndeti intelektual Xhezo Canaj për traditën e bektashizmit në rrethin e Tepelenës. Dha një falenderim për të gjithë banorët e fshatit z.Pajtim Hadëri mbi përkrahjen në ngritjen e mekamt dhe ndjehem krenar që vazhdoj traditën e Hysen Zenjelit. Ashtu të mbledhur nën hijen e lisave bisedon ngohet me të gjithë pjesëmarrësit Sekretari i Përgjithshëm i Kryegjyshit Botëror Bektashianë Nuri Çuni, i

cili si studiues i palodhur njih me rrënjë historinë edhe të këtyre trevave dhe kontribon me punën e tij në promovimin vlerave, duke theksuar se historia e këtyre trojeve është një lëm i begat për hulumtime të pakufizuara. Ky truall, theksoi ai, është i mbrujtur me atdhetari e bektashizëm. Gjithashtu falenderoi, se për nxerjen në dritë të historisë dhe figurat e nderuara të patriotëve bektashianë të këtyre trevave kanë shkruar studiuesit dhe profesorët e njohur: Bektash Mema, Bardhosh Gaçe, Shyqyri Hysi, Xhezo Canaj. Fjala e tij ngjalli emocion dhe stimuloi motivimin për punë të vijueshme në ruajtjen dhe zhvillimin e traditave të vyera të kësaj zone. Duke dëgjuar këto fjalë të bukura Fatbardha mer labçen sipas zakonit.

Pas pak, aty pranë si gurgullim Vjose polifonia e grupit të djemve bilbila na pushtoi të gjithëve dhe si me komandë u ndalua çdo bisedë. U bëmë sy e vesh pushtuar nga dallgët e këngëtarëve virtuozë:

*“...O dervish Jonuz Gjiriti,
Të bëri shehit jeziti,
Të bëri si Demirhanë,
Tu derdh gjaku valë-valë,
Skuqi taçin dhe harkanë.
Erdh dhe babait i thanë,
Dervish Jonuzin e vranë.
Bektashinjtë kështu e kanë,
Japin jetën e në jetë janë...”*

Dëgjonim dhe kuptonim se sa të vërteta janë këto fjalë. Na vinin të gjallë para syve edhe dëshmorët atdhetarë bektashianë në vite si: baba Medin Gllava, baba Abazi i teqesë së Rabijes me pesë drevishët dhe 27 myhibët në korrikun e vitit 1943 që u vranë barbarisht para teqesë nga pushtuesit italian. Të gjithë, megjithëse në kohëra të ndryshme kishin bërë sakrificën sublime për atdhe dhe për bektashizëm! Pajtim Hadëri me vëllezërit i ftoi të pranishmit në drekën e shtruar prej tyre në përkujtim të baba Muharremit dhe dervish Jonuzit, ku për disa orë u gërshetuan këngët dhe mirësitë për historinë dhe figurat e ndritura bektashiane. Kishte ardhur mbasditja dhe dielli po varej mbrapa malit drejt detit Jon edhe ne duhej merrnim rrugën e kthimit.

Duke u takuar, nuk na ikej; na dukej sikur kishim hedhur rrënjë aty. Gjatë rrugës së kthimit na vinin në vesh si amanet fjalët e një të moshuari: “ngado që të shkoni e çfardo që të shkruani, ta dini se rrënjët e historisë janë në këto gërxe!” Ato fjalë kuptimplote gërshetuar me gurgullimën e Vjosës dhe valet e polifonive të asaj dite në vesh na shoqëruan gjithë rrugës në kthim. Ato fjalë dhe ato këngë të truallit mbrujtur me bektashizëm, janë balsam për shpirtin tonë.

5 vjet, odeon i bektashinjve

Nga Kujtim BORIÇI

Dita, e hënë 7 shtator 2020, ishte një ditë e veçantë për bektashizmin në Shqipëri, në trojet shqiptare e miliona të tjerë nëpër botë. Ishte përvjetori i pestë i përrimit të fatoes (odeonit) në Selinë e Shenjtë në Tiranë, një vepër unike e llojit të vet në Ballkan e më gjerë, një kompleks bashkëkohor me vlera arkitekturore dhe shpirtërore. Në këtë përvjetor, mjediset e Selisë së Shenjtë të Qendrës Botërore Bektashiane, ishin përgatitur si në ditë feste, pritwn besimtarë, personalitete, diplomatë e dashamirës të shumtë, të cilët do të ndjekin dhe një sërë aktivitetesh. “Ndërtimi i foltores, ishte një dëshirë e përpjekje e hershme e klerikëve bektashianë, e dede Ahmetit, dede Reshatit, vepër të cilën me ndihmën e Zotit e mbështetjen zyrtare e besimtarëve, ne mundëm që ta realizojmë dhe ta pasurojmë atë më tej, nga dita në ditë. Ndaj nwë këtë ditë, në Selinë e Shenjtë Bektashiane, pati vizita dhe pritje në kuadër të 5 vjetorit të përrimit të Odeonit. Njëkohësisht, gjatë ditës pati dhe një sërë aktivitetesh si, ekspozita fotografike, film dokumentar kushtuar ndërtimit

dhe pajisjes së kompleksit shpirtëror e kulturor; vizita në muze, bibliotekë, arkiv etj..”- pohoi Kryegjyshi Botëror Bektashian, Hirësia e Tij, Haxhi Dede Ibrahimaj.

Ceremonia e përrimit të oderonit, pesë vite më parë, ishte një ceremoni që u ndoq nga qindra dashamirës të pranishëm si dhe qindra mijëra të tjerë në Shqipëri e jashtë saj, në ekranet e televizioneve të vendit dhe të huaja që e transmetuan direkt apo dhanë atë ditë e më vonë kronika e emisione të posaçme. Për këtë ditë dhe pasurimin e kësaj qendre kulturore në këta pesë vite, është përgatitur dhe një dokumentar interesant që u dha për vizitorët si dhe një ekspozitë foto-dokumentare kushtuar jetës dhe veprës së poetit të madh bektashian, Naim Frashëri. Ndërkohë, është ndërtuar e pajisur, në këtë periudhë një bibliotekë funksionale dhe e pasur, është ngritur muzeu me ekspozate të shumta, dokumente të shekujve, literaturë e rrallë, foto e relike, ku pasqyrohet rruga mbi tetë shekujlore e këtij besimi të paqtë; është ndërtuar e funksion një galeri arti, është vënë në funksion e po dixhitalizohet arkivi bektashian, etj... Por dita e përrimit, kujtohet e respektohet si datë e kurorëzimit të

një pune kolosale gjatë dekadave dhe si një ditë pikënisje për standarde bashkëkohore të historisë e pasurisë bektashiane. Fjala e Kryegjyshit Botëror Bektashian, Hirësisë së Tij, Haxhi Dede Edmond Brahimaj, e Kryeministrit të Shqipërisë z. Edi Rama, vlerësime të personaliteteve të vendit dhe të huaj atë ditë e në vazhdim (pjesë të disave po i japim në vazhdim), ishin dhe mbeten jo thjeshtë vetëm vlerësime, por edhe burim për arritje të tjera në këtë aspekt.

Kryegjyshi Botëror Bektashian Dede Edmond Brahimaj Fillimisht, në ditën e përrimit, 5 vite më parë, ishte Kryegjyshi Botëror Bektashian, Hirësia e Tij, Haxhi Dede Edmond Brahimaj, i cili përshëndeti besimtarët, personalitetet dhe të gjithë të pranishmit, për praninë e tyre në këtë eveniment të rëndësishëm. Ndër të tjera, në fjalën e Tij, Dede Edmond Brahimaj tha: "...Të nderuar miq, personalitete të lartë fetarë të ardhur prej kombesh, racash dhe besimeve të ndryshme! I nderuar Kryeministër i Shqipërisë, Z. Edi Rama! Të nderuar ambasadorë të akredituar në Tiranë! Të nderuar bektashinj, përfaqësues të komuniteteve të Shqipërisë, Turqisë, Greqisë, Maqedonisë, Serbisë, Malit të Zi, Zvicrës, Bullgarisë, Gjermanisë, Francës, Shteteve të Bashkuara të Amerikës, Kanadasë etj! Do të më lejoni, në radhë të parë, t'ju uroj me sinqeritetin më të madh mirëseardhjen në këtë event, i cili, ndonëse bektashian, inspiron dhe përcjell paqen e kthjellët, për të gjithë ju, për çdo fe dhe besim, në themelet e së cilës është mburitur së bashku me dashurinë për Krijuesin edhe uniteti i mrekullueshëm njerëzor. Faltorja që përurojmë sot, është pjesa e dukshme dhe simbolika e një besimi të lindur 800 vite më parë. Ajo çfarë e ka bërë këtë tarikat të Islamit, ti mbijetojë shekujve, të fitojë terrere të rinj shpirtërorë, të bashkudhëtojë me vlerat e spikatura të kohërave të sotme, është pikërisht fryma e mirëkuptimit me atë që ke në krah, ndjenja e lume për të ndërtuar ura dashurie në brigjet me fe, etni, raca e mentalitete të ndryshme. Mendimet dhe trashëgimitë diverse, orientimet fetare dhe prirjet kulturore të popujve, ne i kemi parë kurdoherë si pasuri shpirtërore dhe pavarësisht elementëve bazikë, besojmë se s'kemi asgjë për t'u ndarë, përkundrazi, vlen të jemi të bashkuar siç na kërkon edhe vullneti i Krijuesit. Me një ndjenjë krenarie të ligjshme për paraardhësit e mijë, unë dua t'u bëj me dije të gjithëve ju, se milionat e bektashinjve në gjithë botën, ata që inspirojnë të futen në të fshehtat e tarikatit, djem e vajza, burra dhe gra, të panjohur deri më parë, në natën e mejdanit, në prani të Haxhi Bektash Veliut dhe udhëheqësit të tyre shpirtërorë, shndërrohen në vëllezër e motra të përjetshme. Në këtë mënyrë, çdo besimtar, lë mënjanë biologjinë njerëzore, për t'u identifikuar në familjen e madhe bektashiane në të dy botët. Ju siguroj se vetëm nëpërmjet këtij realiteti, ne i kemi vështruar dhe vështrujmë edhe marrëdhëniet me vëllezërit e besimeve apo feve të tjera, duke dhënë ndihmën tonë bujare në sendërtimin e kulturës së solidaritetit dhe të mëshirës universale islame. Qendra Botërore Bektashiane ka vetëm 9 dekada që është vendosur në Tiranë. Ndonëse e përndjekur prej reformave të Turqisë, ndonëse e mbyllur totalisht prej diktaturës ateiste që lamë pas, kjo qendër ka mundur të luaj rolin e saj historik përmes dramash dhe pengesave gjithëfarësh. Kandili i Haxhi Bektash Veliut nuk u fik nga asnjë lloj stuhie, sepse flaka e tij

u ruajt nga një aleancë e fshehtë e shpirtërave të besimtarëve tanë. Bektashinjtë e gjithë botës, janë mbushur plot mirësi e shpresë në të vërtetën e lume të ajetit: "Thuaj: Shpirti është çështje që i përket vetëm Zotit tim! (Kurani, Isra:85). Natyrisht, tek kjo mbijetesë sublime, vlen të kujtojmë sot, jetën dhe veprën e qindra klerikëve, të cilët jo vetëm nuk e lanë besimin bektashian të shndërrohej në një kuriozitet muzeal, por përkundrazi, e pasuruan traditën me dije, me shpirt, me moral, me dashuri vëllazërore, me ndjenjat më të kulluara ndaj atdheut, familjes dhe krejt shoqërisë njerëzore. Në këtë armatë klerikësh të urtë, bën dritë prej së larti, i vyeri myrshidi im shpirtëror, i paepuri ndër furtuna, i palodhuri ndër vepra të mëdha, ai që çeli themelet dhe rriti shtatin e kësaj faltorje, Haxhi Dede, Reshat Bardhi. Shpirti iu prehtë në paqe! Si Kryegjyshi Botëror Bektashian, unë besoj se përrimi i faltores sotme, përbën gëzim të veçantë për çdo besimtar, pavarësisht orientimit fetar. Se kjo është një shtëpi e Zotit, dhe ne besojmë tek një Zot i vetëm, pavarësisht gjuhëve, lëvizjeve dhe lutjeve që i drejtojmë Atij. Në paqe me miliona shtëpi të Zotit në këtë botë, faltorja jonë do të ngrejë ura komunikimi dhe dialogu, në të mirë të vëllazërisë fetare, duke u larguar ndërkaq prej çdo lloj verbërie të Islamit politik apo tendence të aksioneve të terrorizmit. Në fe, nuk ka dhunë. Feja e vërtetë jep e shpërndanë vetëm dashuri. Kam gjithashtu kënaqësinë e veçantë, të falënderoj para këtij auditori të nderuar, Kryeministrin e Shqipërisë Zotin Edi Rama, i cili, bujarisht afroi ndihmë ekonomike të çmuar në përfundimin e faltores sonë. Edhe një herë, faleminderit të gjithëve! Zoti ju bekoftë! Amin!"

Në fillim, ditën e përrimit të kompleksit, Kryeministri i Republikës së Shqipërisë, z. Edi Rama, pasi përshëndeti Kryegjyshin Botëror Bektashian, Hirësinë e Tij, Haxhi Dede Edmond Brahimaj, për punën që është bërë për ndërtimin e kësaj vepre unikalë të kultit, falënderoi dhe të pranishmit, u ndal gjatë në fjalën e tij përshëndetëse.

Ndër të tjera, Rama tha : "Muzgu që u zgjodh për të ardhur këtu, duke përqaftuar këtë hekgagon e dyfishtë në kubenë e bronxtë, më çoi në mendje muzgun e dy jetëve mbi të cilat, në këtë moment ja vlen të meditohej. Duke soditur këtë tempull të përfunduar, në harmoni me gjeometrinë filozofike dhe shpirtërore të gjenit të përveçëm të bektashizmit dhe të gjenit të përbotshëm të krijimtarisë, mu kujtua filozofi Jozef Ratzinger, ipeshkëv i ardhshëm i Romës. Atëherë ende kardinal, i përshkuar nga një sens murgjëror vëzhgimi të hatashëm, ai pat shkruar diku se "apologjia e vërtetë e krishtërit është arti", perifraxë e së famshmes klithmë të Dostojevskit, "e bukura do të na shpëtojë". Nuk e di nëse kjo është "udha" – për t'i përshtatur këtij momenti një fjalë kuptimplotë për urdhrin bektashi – që në intimitetin e ndërgjegjes së vet pat dashur të ndjekë arkitekti i vërtetë i kësaj mrekullie, i ndjeri dhe i paharruari Haxhi Dede Reshat Bardhi. ...Njësoj si Moisiut të cilit, i përndëruar nga bektashinjtë, po aq sa nga besimet e tjera monoteiste, ju desh të kundronte për së largu vendosjen e popullit të tij në tokën e premtuar, po ashtu Dede Reshati e sheh sot të kryer amanetin e moçëm për ngritjen e kësaj faltoreje, e kësaj mrekullie, pa qenë fizikisht të jetë i

mundur këtu mes gjithë admiruesve dhe miqve të tij. Çdo gjë që na rrethon këtu, duke filluar nga vetë faltorja, e cila nuk gjen të dytë në Shqipëri, është mishërim i sensit të masës, të përmasës, të ekuilibrit dhe të një shijeje jashtëzakonisht të hollë e befasuese... Këtu janë vërtet, në të 12 cepat e faltores, 12 imamët, emrat e të cilëve, ndonëse mund të tingëllojnë të huaj, janë për shqiptarët jehonë e 12 virtyteve njerëzore. Shqipërisht i përcolli tek ne, në kujtesën e përbashkët, Naim Frashëri, në të pavdekshmen Fletore të Bektashinjve, këtë Kuran e Bibël të dytë të "besës sonë të shenjtëruar", duke radhitur krahu tyre, 12 shtylla të udhëtimit shpirtëror: të vërtetën, drejtësinë, inteligjencën, urtësinë, vëllazërinë, dashurinë, miqësinë, humanizmin, besimin, atdhedashurinë, përvujtarinë dhe zemërgjerësinë. Këtu janë edhe Haxhi Bektash Veliu, themeluesi i urdhërit, edhe vet Naimi, mjeshtri i ligjërimit të tij, të ndarë në mes nga ky tempull i paqtë, ashtu siç ndahen në mistikën bektashie, pa ju kundërvënë njëra-tjetrës, "lulja e së

vërtetës dhe lulja diturisë". Pa pasur kultin e imazhit, bektashinjtë reflektojnë kështu përkujdesjen ndaj një rendi gjeometrik dhe estetik shumë të përkorë, ndaj një ekonomie ? ? shqisave, e cila është një përshkrim dhe një udhërrëfyes fillimor i jetës së një individi dhe po ashtu edhe i një bashkësie... Faltorja dhe i gjithë ansambli që kemi mirësinë e madhe të jemi këtu për ta përruar, sot është në fakt, simbolikisht dhe realisht, kurorëzimi i përlindjes së lirisë së bektashizmit dhe përbushja e jetës së një njeriu të madh dhe të ndjeshëm, e cila u njësuva katërcipërisht me atë të komunitetit të cilit ai i përkiste. Sot, dhe vetëm sot, bektashizmi gjen përfundimisht atë të drejtë qytetarie që gjen edhe kujtesa e ndjerë e Baba Reshatit, i destinuar që në fëmijëri, të ndjente peshën e rrënimit, dhunën e përcmimit dhe pastaj doradorazi, belbëzimet e para të ringjalljes. Një njeriu të cilit që në fëmijëri e në rini të hershme ju skalit karakteri dhe forca morale pasi i ra për pjesë të ishte dëshmitar i djegies së shtëpisë atërore

nga diktatura ateiste dhe të cilit ju konsolidua besimi tamam atëherë kur feja varrosej me pahirin e kërbacit dhe krimin shtetëror, nuk kish se si të mos kërkonte shëlbimin në mirësinë dhe bukurinë e natyrës, por edhe në perfeksionin e artit dhe artizanatit të mbrujtur nga dora e besimtarit... "Mermer, granit, porfir, vitrazhe me arabeska befasuese për nga rafinimi i tyre, kaligrafi arabe gjithmonë shoqëruar me transliterim në shqip të emrave të martirëve të besimit bektashian, gjenden në këtë faltore, jo për t'i shpallur pelegrinin fuqinë shekullore të një feje apo të një riti, por për ta ftuar që të ketë pjesë në pasurinë dhe trashëgiminë e pasosur të përshtirshmërisë bektashiane. Kush nuk do të aderonte, në fakt, dhe kush nuk do të gjente paqen në këto fjalë të nxjerra edhe një herë, nga e madhërishtja Fletore e Bektashinjve e Naim beut të madh, i cili shkruan: "Kush përcudnon njeriun dhe njerëzimin, radhitet mes kafshëve.. Njeriu nuk është kurrë nën hekura, në çdo pikëpamje ai i përket lirisë dhe për çdo veprim të tij është

përgjegjës". Baba Reshati e deshi, e ëndërroi dhe e projektoi shumë kohë përpara se sa të kishte mundësi për ta ndërtuar, selinë bektashiane si një kopsht ku të kultivohej liria dhe larmia, ku mistika, po aq sa arsyeja dhe kultura të kishin një parcelë të zgjedhur e të shqueshme që në sy të parë. Një kopsht, ku në rrënjët e traditës, e vjetra të përtërihej, pa u shndërruar, në risitë e shekullit tone. Nëse kur ne të hyjmë në këtë faltore do të ndihemi po aq brenda vetes sa edhe nën strehën e kësaj çarshie të madhe shpirtërore, duhet të dimë që poshtë këmbëve tona, tok me njëri-tjetrin ndodhet hapësira ku përfalet kujtimi i 12 imamëve dhe biblioteka e cila përmban gjithashtu një arkiv të pasur dokumentare dhe një mjedis pushimi për vizituesin. Në shekullin XXI, në Shqipëri mund të ketë ende projekte të mëdha, jo thjesht të natyrës infrastrukturore, por të natyrës civilizuese. Kur Baba Reshati, i cili si shenjtët e moçëm në Perëndim dukej se e kishte paraparë momentin kur do të ndahej nga jeta e këtushme, këmbëngulte në gjetjen e mjeteve për të përfunduar Odeonin, mua më përgjonte gjithmonë përshtypjen që kishim të bënim me një ndërtesë simbol, me një domethënie unike. Ja ku jemi këtu ne të mbetur pas ikjes së tij, dëshmitarë të vizionit jashtëzakonshëm të një njeriu në pamje të parë të zakonshëm, por në thelb të shenjtë. Kjo mrekulli e realizuar me vizionin dhe vullnetin e një njeriu aq të zakonshëm me njerëz të zakonshëm dhe aq të shenjtë përballë gjithëkujt ndër ne, e cila shfaqet sot me një fuqi shumë të qetë dhe në harmoni të plotë me natyrën

e këtij vendi, jam krenar që gjeti mbështetjen e qeverisë sonë, e cila në fakt duke mbështetur ndërtimin e kësaj faltoreje, nuk përmbushi thjesht amanetin e një njeriu të shenjtë, por përmbushi një detyrë patriotike karshi bektashizmit dhe të gjithë bektashinjeve shqiptarë", u shpreh Rama. Në rimëkëmbjen e këtij ansambli dhe në ngritjen e kësaj faltoreje, ne kemi qenë jo arkitektë, as administratorë, por shtegtarë dhe bashkudhëtarë të përlulur që kemi kontribuar të gjithë së bashku një amanet që Baba Reshati e përcolli përmes jetës së tij deri tek ne që ti lëmë brezave një monument i cili për nga mesazhi që mbart, siç do të thoshte poeti i lashtë Horac, "do të jetë më jetëgjatë sesa vete çeliku" Pa minare, pa gjysmëhënë, pa yje, pa të tjera simbole të pazëvendësueshme, një faltore që i përket universit shumëngjyrësh të fesë islame mund të habitë këdo që nuk e njeh bektashizmin. Të them të drejtën unë nuk e di, as si, as kur, as në ç'moment, as për ç'arsye, tarikati i bektashinjeve ka hequr dorë nga shpallja qartazi dhe prerazi e përkatësisë së tij ndaj një universi fetar në një ritual aq të përcaktuar. Ndoshta kjo ka ndodhur për të mos larguar asnjë udhëtar nga pragu i teqesë, cilido mund të ketë qenë besimi i tij. Si pasuria më e madhe e bektashinjeve, njeriu është aspirata, shpresa dhe prishmëria madhore, guri filozofal i tempullit mistik që është në të vërtetë çdo teqe apo çdo tyrbe. ...Në pragun e një teqeje, çdo njeri e ndjen edhe nëse nuk e kupton sensin e thellë të këtyre fjalëve të Fletores së Bektashinjeve: "Bektashiu nuk përbuz asnjë besim, por i respekton të gjithë, siç respekton të gjithë librat e mësimet mbi jetën e përtejme". Nën këtë kube e nën këto qiparisa, në këmbët e Haxhi Bektash Veliut e nën vështrimin e Naimit, i krishteri, ortodoksi, katoliku apo ungjillor qoftë, është në shtëpinë e vet, po aq sa është myslimani synit, çdo besimtar, por edhe jo besimtar, çdo filozof, por dhe çdo i panxënë, çdo njeri, dhe deri çdo ateist i thekur. Nën këtë muzg që po bie dhe nën siluetën e këtyre qiparisave, në praninë e kaq shumë njerëzve nga të katër cepat e Shqipërisë por dhe në praninë kaq domethënëse të këtyre shtegtarëve të "Lutjes për Paqe", nga të katër anët e botës, nuk ka sesi të mos përulemi të gjithë përpara muzgut të jetës së Baba Reshatit. Sepse me synim për afrimin dhe bashkimin, ai në fakt përmes gjithë kësaj pranie vuri në vend një borxh shpirtëror dhe moral ndaj etërve të tij bektashinje. Sot ky është një borxh përfundimisht dhe plotësisht i shlyer. Na lejohet që sot, të jemi krenarë, qoftë edhe një moment të vetëm, për këtë tempull të ri ? ? bashkëjetesës, i cili, qoftë edhe sot për një natë, është bërë streha e madhe e Shqipërisë, mali Tomorr i Aliut dhe Shën Elisë mes nesh. Me këtë faltore, gdhendet në gur të punuar e të fisëm, porosia e madhe e bektashizmit e cila shkrihet në një me atë të rilindësve tanë të mëdhenj: "Së bashku më krerët dhe fisnikët, të inkurajohet dashuria, vëllazëria, bashkimi dhe miqësia mes të tërë shqiptarëve; të mos ndahet kurrë myslimani nga i krishteri dhe i krishteri nga myslimani, por së bashku të punojnë. Së bashku të udhëtojnë drejt dritës së pasosur, që Shqiptari, në tërë botën i shquar për diturira, kurrë të mos përpohet nga errësira!"

DRAMA E EHLI-BEJTIT

vijon nga numri kaluar

Këtu më poshtë do të shpjegojmë traditën armiqësore dhe keqsjelljet që u janë bërë pjestarëve të familjes së Ehli-Bejtit, dmth të Profetit tonë mbas kalimit të Tij nga kjo jetë. Në kohën e Kalilafetit të Osmanit të birit të Affanit, nga fisi i Emevive, ai emëroi nëpër pozitat e larta, njerëz nga fisi i tij, sidomos kryesekretarin Mervanin që e kishte kushëri të parë. Të gjithë këta ishin njerëz kriminelë të stërvitur me krime dhe me veprat e tyre keqbërëse. Të gjithë popullin e çuan në greminë, sidomos valiu i Egjiptit, i quajtur Ebu-Surh u provua si tiran i madh, duke zhdukur e torturuar, plaçkitur të gjithë ndjekësit e Ehli-Bejtit, kudo që i gjente. Në këtë mënyrë sjelljet e tij tiranike në Egjipt arritën kulmin, dhe për këtë shkak populli i atjeshëm dërgonte herë pas herë njerëz për ankime në Medinë, dhe bile njëri prej tyre u vra, pafajësisht në atë qytet prej Ememive.

Pas kësaj ndodhie, 700 vetë nga populli i Egjiptit u nisën në grup për në Medinë për të parashtruar ankimet e tyre. Këta ju paraqitën Hazreti Imam Aliut, Aishes, Telhajt e Zyberit, të cilët duke marrë vesh këto informata, ju drejtuan Osmanit, dhe mbasi ia parashtruan të gjitha, i kërkuan transferimin e guvernatorit të përmendur prej andej. Mirëpo Osmani u tha se nuk kishte dijeni mbi këto padrejtësi dhe ju premtoi për të dërguar si guvernator në Egjipt atë që t'ju pëlqente këtyre, të cilët propozuan Muhamedin, të birin e Ebu-Beqirit që ishte njeri i drejtë dhe i mirë, i njohur gjithkund. Këtë ju dha urdhër që të nisët për në Egjipt, për ti dërguar dekretin më vonë sipas zakonit; mirëpo ky mbasi u nis, prapa u dërgua një djalë i ri me dekretin përkatës, i cili u nis me një deve pas tij, dhe duke e ngarë devenë me vrap, Muhamedin e zuri në udhëtim e sipër. U bashkua me djalin, dhe kur ranë për të fjetur, Muhamedin nuk e zuri gjumi, e këndoi dekretin, ku në vend që të thuhej 'ta pranoni si guvernator', ishte shënuar fjala 'ta vritni'. Ky mbasi e pa këtë, u kthye prapë bashkë me djalin për në Medinë, dhe u paraqit drejt te Hazreti Imam Aliu, të cilit ia tregoi dekretin, duke u ankuar për këtë padrejtësi që i bëhej. Imam Aliu, mori me vete Aishen, Telhan, Sadin, Zyberin dhe Muhamedin bashkë me dekretin dhe shkuan te Osmani, duke e pyetur nëse kishte dijeni për këtë mashtrim. Por Osmani u betua para të gjithëve se shkrimi që përmban dekreti nuk ishte i tij. As që kishte dijeni mbi përmbajtjen e dekretit; atëhere i gjithë faji iu ngarkua kryesekretarit, Mervanit e të pranishmit u shpërndanë. Mbasi u kthyen nëpër viset e tyre, këto ngjarje u përhapën gojë pas goje derisa arritën në Egjipt, në Qofe e gjetkë, ku u bë një bujë e madhe. Popullata e Egjiptit, e Qofes, e Basrës dhe shumë viseve të tjera të impresionuar nga përshtypja e keqe e këtyre lajmeve u mblodhën dhe sulmuan qytetin e Medines, duke rrethuar pallatin e Osmanit për 46 ditë rresht. Sado që Imam Aliu shkoi dhe i këshilloi madje për mbrojtjen e jetës së

Osmanit la si roje djalin e tij, Imam Hasanin, e shumë të tjerë, rrethuesit në anën tjetër e thyen shtëpinë dhe vranë Osmanin me disa shokë të tij. Kjo ka ngjarë

më datën 18 dhilixhe në vitin 35 të hixhretit, ku ndër këto u plagos dhe Imam Hasani që bënte detyrën e rojes. Mbas kësaj ngjarje u mblodh një shumicë e popullit nga të gjitha viset e Arabisë, duke pasur si prijës Telhan dhe Zyberin, dhe shkuan te Hazreti Aliu duke ia ngarkuar barrën e Kalifatit me dashje e padashje. Imam Aliu pasi e mori përsipër këtë barrë, puna e parë që bëri ishte të shkarkojë nga puna të gjithë ata që ishin prej fisit të Osmanit dhe që me veprat e tyre të liga e kishin çuar popullin në greminë. Në anën tjetër Mervani, i cili në rrethimin e sipërm mori një plagë të rëndë dhe jeta e tij u shpëtua nga Imam Hasani, mori me vete këmishën e Osmanit të lyer me gjak dhe shkoi në shtëpinë e Aishes, të shoqes së Profetit tonë Hazreti Muhamedit, të cilën e kurdisi se gjoja vrasja e Osmanit është kryer me shtytjen e Hazreti Aliut.

Imam Aliu e pushoi nga puna Mavijen që ishte guvernator në Sham dhe në vendin e tij dërgoi Sehlin, të birin e Hanefiut. Mavija me të marrë vesh këtë, ngrii krye dhe u arratis bashkë me Mervanin e me shumë të tjerë, duke i dërguar fjalë Imam Aliut për dorëzimin e kriminelëve të Osmanit, meqë si kushëri që e kishte, gjaku i takonte këtij. Por Hazreti Aliu iu përgjigj se: "Ai nuk mund ta plotësonte këtë kërkesë, mbasi në vendin e ngjarjes ka qenë një shumicë e madhe populli dhe ndër këta nuk ka pasur si të dalloheshin vrasësit". Atëhere, këta me të marrë vesh këtë përgjigje prej Imamit, e bindën turmën se shkaktar i vrasjes së Osmanit ishte ky vetë. Po kështu, kurdisën Aishen, Telhan, Zyberin dhe shumë të tjerë dhe gjithë së bashku morën drejtimin për në Basra, ku në udhëtim e sipër, në buzë të lumit Hev-Eli iu turrën qentë e katundit Aishesë dhe i lehën. gruas në këtë moment iu kujtuan fjalët e të shoqit të saj, Profetit Muhamed, që kishte dëgjuar nga goja e tij se: "Një nga gratë e mia do të luftojë kundër Aliut, kurse Aliu është me të drejtën dhe gruaja ime me të shtrembrën, dhe ajo kur të arrijë në vendin Hev-Eli do t'i lehin qentë. Vallë të mos jesh ti Aishe që do të kundërshtosh Aliun?" Këtu në këtë vend menjëherë, Aishes, si i erdhi ndër mend fjala e sipërme, u pendua, dhe mbasi ua tregoi çështjen, Telhajt e Zyberit dhe të tjerëve shfaqti dëshirën për tu kthyer prapë. Por Zyberi i tha se nuk është e pëlqyer për tu kthyer, mbasi do të dalim me turp, kemi shpresë që çështja të zgjidhet paqësisht, dhe kthehemi të gjithë me një herë; dhe

kështu shkuan në Basër ku rrëzuan Hazreti Imam Aliu dhe morën sundimin e qytetit të vet në dorë.

Imam Aliu sapo i mësoi këto lajme, e urdhëroi të birin Imam Hasanin dhe Amarin të birin e Josirit që të shkojnë në Qofe për të pregatitur 10 000 ushtarë, duke i thënë se do të vinte edhe vetë për të shuar komplotin që ish kurdisur në Basra. Kjo ngjau në vitin 36 të hixhretit. Imami e sulmoi me atë ushtri Basrën, në një distancë prej pesë kilometrash, në vendin e quajtur "Xhel ha" u takuan të dy ushtritë. Pas shumë bisedimesh që patën nuk mbetën dakord, e nisi luftën ana kundërshtarë në datën 20 e enjte në vitin 36 të hixhretit; këtu u zhvillua një luftë e shkurtër, por e rreptë. Në luftë e sipër Imami Aliu duke thirrur me zë të lartë, i tha Zyberit që të pushoj luftën për një moment, mbasi kemi edhe dy fjalë për të thënë; dhe në qofsh burrë eja pranë meje të fjalosemi. Mbi këtë thirrje lufta pushoi, dhe Zyberi iu afrua Imamit, i cili e pyeti se: a të kujtohen fjalët e Profetit tonë Muhamedit kur neve një ditë ishim duke biseduar së bashku me buzë në gaz si shokë të ngushtë që ishim, e të tha se : do të vij një ditë që ti do të luftosh kundra Aliut; kurse e drejta është e Aliut, dhe nis nuk pendohesh do të quhesh keqbërës. Zyberi i tha Imam Aliut m' i përsërit edhe një herë këto fjalë, dhe porsa Hazreti Aliu ja përsëriti, atëhere Zyberi tha se: po më kujtohet, dhe e quaj vehten të gabuar; duke i kërkuar ndjesë. Pas kuvendimit që pati Zyberi me Imam Aliun, u kthye pranë shokëve të tij dhe ua tregoj çështjen dhe u nis për në Medinë.

Kur ku ishte duke udhëtuar, Ameri i biri Xhermuzit që ishte nga ushtria e Imamit, pa marrë asnjë urdhër prej Imamit, i prapa Zyberit, dhe e zuri në vendin e quajtur: "Vades Zuba", në befasi i ra me shpatë dhe e vrau; mandej i mori shpatën dhe ja solli Imamit, duke i thënë, se kjo është shpata e Zyberit të cilin e vrau, me shpresë që të merrte ndonjë shpërblim nga Imami. Mirëpo Hazreti Aliu u dëshpërua tepër nga ky lajm dhe ju dhimbs shumë Zyberi, dhe i kujtoi kriminelit me zemërim, fjalët e Profetit se: "Kush vret Zyberin, bën pjesë nga ata që do të hyjnë në skëterrë". Dhe shpatën e Zyberit që ja dorëzoi Amri, ja nguli këtij në bark dhe e vrau. Në kohën kur u kthye Zyberi, i hyri grindje Telhajt me Mervanin, të cilët kishin pasur armiqësi të vjetër në mes të tyre, dhe Mervani e vrau Telhan. Ndër kaq u ndez lufta përsëri, dhe Muhammedi i biri Telhajt u vra në këtë luftë. Siç thamë më sipër, Aisheja, bënte pjesë dhe ajo në këtë luftë, hipur mbi deve; dhe fisi i Beni Dabes ja mbanin frerin e deves që kishte hipur duke e pasur në këtë nën mbrojtje dhe duke e respektuar si bashkëshorten e Profetit që ishte. Për të mos rënë në dorën e armikut, frerin nuk ja lëshonin prej dore, deri sa shtatëdhjetë vetë u prenë duart. Kur e mori vesh këtë Imam Aliu, paqja qoftë mbi të, urdhëroi të vëllanë e Aishesë që ta shoqëronte këtë si motër që e kishte, që të mos e prekte tjetër njeri përveç dorës së tij. Por sa u kap Aisheja nga i vëllai, lufta u pre; dhe kësaj lufte i mbeti emri: "Lufta e devesë". Në këtë rast u vranë shumë njerëz dhe Imami e priti Aishen me nderime, jo si rob lufte, duke i thënë se: "A e kuptove gabimin që bëre Aishe, Zoti të fali!" Kështu, Imami hyri në Basra ku qëndroi 15 ditë dhe la si guvernator kushëririn e tij Abdullahun të birin e Abazit, e mbasi u stabilizua qetësia në vend, ai vetë u kthye për në Qofe.

Përveç kësaj kemi dhe luftën e Sifinit, ku në këtë luftë janë vranë shumë nga dashamirët e Ehli-Bejtit; sidomos ndërmyjet të cilëve dallohen: "Ammar Jasiri, Hashim Atabeja, Abdullah Bedili, Vejsel Karanija etj etj. Përsa flet Imami mbi këto dredhira, do të japim disa shpjegime kur t'u vijë rradha. Është një nga fatëkeqësitë e Ehli-Bejtit dhe tradhtia e 60.000 ushtarëve që bënin pjesë në ushtrinë e Imamit, të cilët mbasi u tërhoqën nga skema e luftës, u mblodhën në vendin e quajtur "Harura", i cili

është afër Qofes dhe këtu duke dashur të fyejnë imamin tonë u quajtën harixhi. Pastaj Hazreti Aliu në luftën e Nehrivanit i shpartalloi këta.

Një dhunim tjetër që i është bërë Ehli-Bejtit është dhe helmimi i Maliq Eshterit; nga njerëzit e Mavijes, kur ky ishte duke i shkuar në ndihmë guvernatorit të Egjiptit, Muhammedit të birit të Ebu-Beqirit; mbi kërkesën që ik bëri Imami i dërgoi Maliqin, mirëpo ky në udhëtim e sipër u helmua nga të pabesët e paguar. Mavija pasi mori në dorë pushtetin në Sham, nisi Amrin të birin e Asit me gjashtë mijë ushtarë në Egjipt, të cilin e kishte një besnik më të ngushtë. Ky në luftën që bëri në Egjipt me Muhammedin, të birin e Ebu-Beqirit që ishte guvernator i Egjiptit, e mundi këtë dhe e vrau, edhe vetë u bë guvernator i tij vendi. Në vitin 40 të hixhretit u mblodhën të gjithë Harixhit në një vend dhe i shpallën popullit se: shkaktarët kryesorë të kësaj ngatërrese ishin tre veta: Imam Aliu, Mavija dhe Amri, dhe po të vriteshin këta atëherë kishte për tu shuar kjo farë. Për këtë qëllim kërkuar tre vullnetarë nga turma. Vrasjen e Imamit e mori përsipër Abdurrahman Mylxhemi; të Mavijes, Haxhaxhi, i biri i Abdullah Dasiriut dhe të Amrit, Daruja, i biri i Amrit, të cilët vendosën që të nisen që të tre përnjëherë, e komploti të bëhet në një ditë, e cila ishte e 17-ta ditë e Ramazanit. Kështu që Abdurrahman Mylxhemi bleu një shpatë për një mijë florinj, të cilën e helmatisi dhe shkoi në Qofe. Kur në mëngjesin e të 17-tës ditë të Ramazanit, Hazreti Shahu ishte duke falur sabahun në xhaminë e Qofes, e goditi me shpatë në kokë Imamin dhe e plagosi rëndë, i cili pas tri ditëve ndërroi jetë. Gjithashtu dhe Haxhaxhi, po atë ditë shkoi në Sham dhe e plagosi me shpatë në kokë Mavijen, por meqënëse plaga ishte e lehtë ky shpëtoi. Po kështu veprori dhe Daruja, shkoi në Egjipt në të njëjtën ditë, por meqënëse nuk e njihte personalisht Amrin, shkoi në xhami ku falej sabahu, e duke kujtuar se sipas zakonis udhëheqës do të ishte Amri, i ra atij që kryesonte faljen. Mirëpo meqënëse Amri atë ditë kishte marrë me tjetër punë, nuk doli vetë në xhami, por ishte deleguar një tjetër, dhe në vend të tij, u vra i deleguari, i quajturi "Harixhi".

Në kategorinë e dhunimeve që i janë bërë Ehli-Bejtit, hyn dhe ngjarja e vajtueshme e Qerbelasë që në këtë fushë, në fillim të vitit 61 të Hixhretit, të dhjetën ditë të Muharremit është bërë dëshmor Imam Hysejni me 72 veta, Ç`do dëshmor ka rënë në fushëbetejë për ushtarëve të Jezitit. Po kështu dhe 9 Imamë të tjerë që rrjedhin nga brezi i Imam Hysejnit janë helmuar e janë bërë dëshmorë prej kundërshtarëve të Ehli-Bejtit. Nga të 12 Imamët, 5 janë persekutuar e bërë dëshmorë prej Emevive dhe 7 prej Abasive.

Lidhur me tragjedinë e Ehli-Bejtit, gjatë periudhave historike, kanë ardhur si këshilla të vyera edhe këto thënie që kanë gjetur zbatim ndër besimtarët tanë:

Nuk është konditë që fitimi i jetesës të kërkohet me lutje e me ëndërrime, por kjo bëhet me anën e iniciativës e të mundimit.

Ki kënaqësi në mjetin e jetesës që të përcakton Zoti; ai herë të jep shumë e herë pak.

Ka njerëz janë që përpiqen për tu pasuruar dhe nuk arrijnë qëllimin dhe sa të tjerë ka që pa derdhur ndonjë pikë mundimi, pasurohen.

Sa njerëz janë që grumbullojnë pasuri me mundim dhe me punë për ta trashëguar, armiqtë e tyre të këqinjë.

Sqarim: Kjo i përshtatet versetit të Kuranit që thotë: "Ka prej grave tuaja dhe bijve tuaj që bëhen armiqtë tuaj".

Nuk është konditë që njeriu i ditur të shkojë larg, me gjithë këtë ky nuk mund të barazohet me të paditurin.

Ai që nuk duron goditjet e kohës një ditë më vonë, atij i shtohen vuajtjet shpirtërore.

- vijon -

// ... the golden pages of the history of this tekke will remain open, telling us among others, the sad event of the year 1943. The Bektashi clergymen could not stay indifferent towards the events of the Second World War..

RABIJA: MONUMENT OF PAIN...

The World Bektashi Grandfather, Haxhi Dede Edmond Brahimaj, says to the present people:

I have the honor and the great chance to be with you today and allow me that, as the World Bektashi Grandfather, to thank you for the participation at this commemorative day, wishing you good luck and prosperity in your families. This blessed place among the high mountains, has linked always, in a

wonderful way, the history of the Bektashi tarikat (brotherhood) with the history of this region. The history of this place originates in the times of the arrival here of the dervishes of Haxhi Bektash Veli, who aimed in their mission not only the diffusion of the Islam knowledges, but also the formation of the spirit of freedom and of the happy idea of the universal peace. Even nowadays, when the people

speak about the toponymy of Tepelena region, as well of all the Albanian regions, they mention always that the religion, the Fatherland, the family, the brotherhood of the tarikat, has been sacred. For their saintliness was worthwhile even the most sublime sacrifice. The tekke of Rabije was grown up in the times, not only because the number of myhibs and benevolents was increased, and only because of the larger surfaces of earth, forests, pastures and cattle. It was grown up because of its name and the history it produced, working for the fulfilling of its historic mission, together with the tekkes of Turan, Koshtan, Harakop and Gllava. Especially the patriotic mission and role of the tekke of Rabije was distinguished by the end of the 19th century and the beginning of the

20th century, just in the moments when its leader was Baba Selman Gricaj, from Martanesh. Apart the Bektashi education in his family and the distinguished traditions of Martanesh, Baba Selman took many lessons about the tarikat, during his travels to Haxh, in Iraq, the world center of Haxhi Bektash. In his moral and in his spirit where harmoniously joined his love for the Fatherland with his love for the wisdom of our tarikat. With his work, this clergyman gave a good name not only to the tekke of Rabije, but to the Albanian Bektashism in general. This is the reason why, even nowadays, in the kuvends (assembly) in Tepelena region, the people sing the verses:

*The Babas in Tepelenë
Were good Fathers all of them
But just on the top, on the head
It was Selman in Rabije*

Surely, the golden pages of the history of this tekke will remain open, telling us among others, the sad event of the year 1943. The Bektashi clergymen could not stay indifferent towards the events of the Second World War, when the destinies of the nations and especially our destiny, was in danger because of the fascism. Many Bektashi clergymen understood that it needed to fight against the fascism, with weapons, together with the believers, in the battles for freedom. The collaboration of the Bektashi clergymen with the fighting formations who fought against the fascists transformed the tekke of Rabije in a holy hearth of patriotism and its numerous

believers took the guns to fight against the fascist beast. This was the reason because, on July 23 of the years 1943, numerous Italian fascists, armed with the most modern weapons of that time, attacked the tekke of Rabije, treating the tekke as a big castle with thousands and thousands of Albanian fighters. The fascist anger could be explained especially by the inextinguished aspiration for freedom of their nation of the Bektashi people. The fascists expressed this anger shooting Baba Abaz Rabija and the dervishes: Bajram Lamaj, from Levan, Hasan, from Rabije, Feim, from Gllava and Bajram, from Mallakastra. These bright names of Bektashi clergymen, as well as the names of 27 Bektashi believers and myhibans (benevolents), killed and massacred the same day, entered already, undoubtedly, in the Pantheon of the freedom of our nation. Eternal honor and respect to their lives and to their work!

We must be much more people today, in this place, to commemorate that event of the year 1943, but the pandemy of the corona virus we are facing makes us impossible the physical meetings, to stay together, in kuvends (assembly) or around the Bektashi tables. We are consentious that we have to respect, with our wisdom, all the advices and orders of the competent state structures. We are trustful and we pray High God to pass as soon as possible this pandemy and to come back to the normal life, to our meetings with the believers, especially to the spiritual talks in the wonderful spaces of our tekkes.

URTËSIA

REVISTË FETARË SHOQËRORE ARTISTIKE

BOTIM I SELISË SË SHENJTË TË
KRYEGJYSHATËS BOTËRORE BEKTASHIANE

NR.139 GUSHT 2020